ВЫДАННЕ АСВЕТНІКАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Настаўніцкая газета

№ 82(5264)
Аўторак,
24 ліпеня
2001 года

Выходзіць
з 20 снежня
1945 года

Кошт
у розніцу —
51 руб.

Пра што б хацелася сказаць на II з'ездзе настаўнікаў Рэспублікі Беларусь

“Я хачу, каб у маёй краіне быў аб'яўлены культ сям'і”

Вера Трафімец, сацыёлаг, старшы навуковы супрацоўнік Інстытута сацыяльна-палітычных даследаванняў пры Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь:

— На мой погляд, нам сёння трэба на ўсю моц гаварыць пра лёс сям'і як інстытута грамадства. Дзеці не павінны быць раскошай ні для бацькоў, ні для дзяржавы, інакш мы вырадзімся як нацыя. Трое дзяцей ў сям'і — сёння гэта амаль немагчыма.

Многія дзеці ў сем'ях пакутуюць і, на жаль, не толькі ад безадказнасці, скажам, бацькі. Ёсць на тое яшчэ мноства прычын. Яны існавалі і раней, так бы мовіць, да перабудовы. Маленькая заработная плата і адсутнасць нармальных жыллёвых умоў былі і засталіся “бічом” для большасці сем'яў. Прычым дэмагагічныя заявы былых кіраўнікоў пра імкненне да росту дабрабыту савецкага чалавека зусім не азначалі, што дабрабыт сям'і — адзін з прыярытэтных напрамкаў унутранай палітыкі. Сёння ўсе мы ўжо добра ўсвядомілі, што ў нас быў культ дзяржавы і культ калектыву, і не было культу сям'і. Болей за тое, дзяржава фактычна падмяняла сям'ю ў справе выхавання маладога пакалення, тым самым па сутнасці адмаўляючы ідэю, што менавіта сям'я з'яўляецца галоўным выхавацелем дзіцяці. Таму многія бацькі даручылі гэтую справу дзяржаўным органам: дзіцячаму саду, школе, вышэйшай навучальнай установе, камсамолу, міліцыі, арміі і інш.

Сёння становішча сям'і як інстытута ў грамадстве пагаршаецца, сям'я перажывае глыбокі крызіс. Дэідэалагізацыя прывяла да таго, што дзяржава ўжо не разглядае выхаванне новага пакалення як сваю непасрэдную задачу, а перакладае яе на сям'ю, школу і царкву. Безумоўна, дзяржава не ўхіляецца поўнасцю ад выхаваўчага працэсу, але яна ўдзельнічае ў ім апасродкавана, супрацоўнічаючы і дапамагаючы. Сям'і сёння няпроста вярнуцца да свайго непасрэднага абавязку — выхавання, тым болей што гэта — цяжкая праца, якая патрабуе ад бацькоў пэўных намаганняў, адказнасці і нават мужнасці. Але хто іх гэтаму вучыў? Як правіла, бацькоўскія абавязкі зводзіліся і зводзяцца да таго, каб накарміць, апрануць і абуць дзіця. Пры гэтым на маральна-псіхічнае здароўе маладых людзей, развіццё ў іх эстэтычнага пачуцця і густу, на фарміраванне культу здароўя, выхаванне законапаслухмянага грамадзяніна і г.д. увага не звярталася. Безумоўна, патрабаваць гэтага ад праблемнай, нестабільнай, матэрыяльна ніяк не забяспечанай сям'і практычна немагчыма. А такіх сем'яў у нашым грамадстве, на жаль, большасць. Больш за тое, такія сем'і не толькі не могуць даць дзіцяці неабходнае ў плане выхавання, а што самае жудаснае — яны фактычна пазбаўляюць маленькага чалавека яго дзяцінства і тым самым падштурхоўваць да антысацыяльных паводзін. Таму я вельмі хачу і мару пра тое, каб у маёй Беларусі быў аб'яўлены культ сям'і і каб дзяржава гэтаму ўсебакова садзейнічала. Толькі тады, лічу, у краіне дзяцінства будуць жыць шчаслівыя яе грамадзяне — нашы з вамі дзеці.

Новы дом патрабуе трывалага фундаменту

Людміла Аляксандраўна Анікеева, загадчык аддзела адукацыі Аршанскага гарвыканкама:

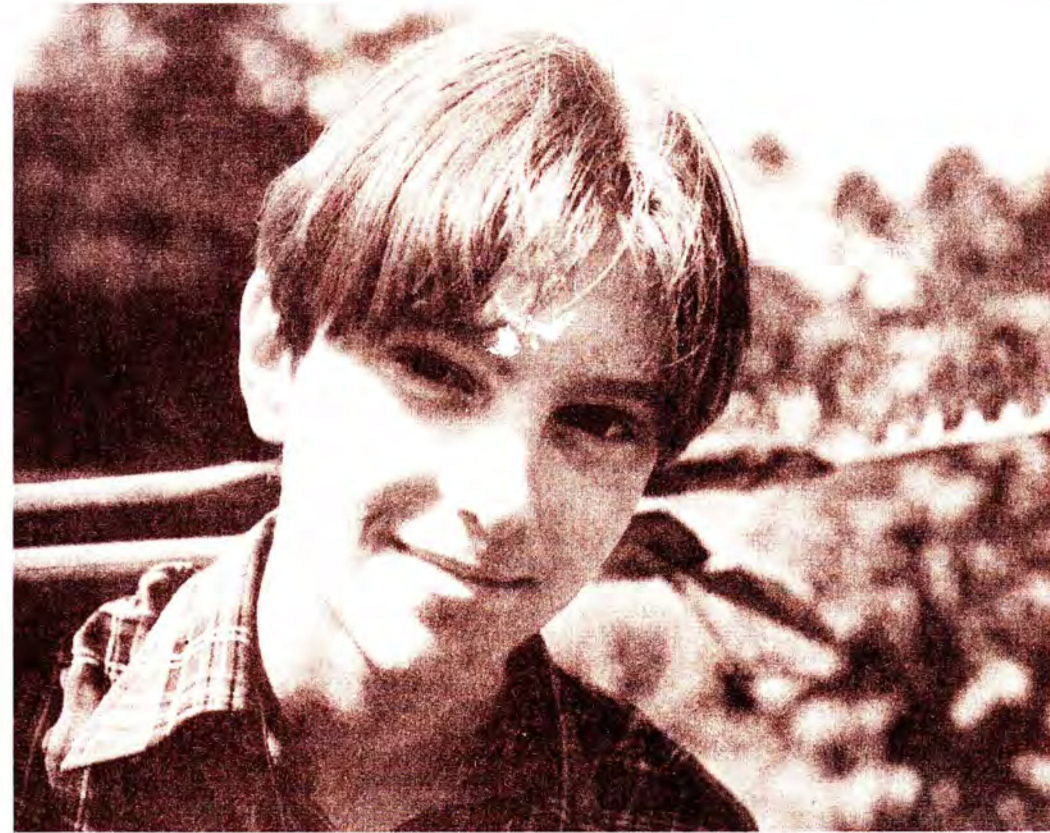
— Як кіраўніка сферы адукацыі мяне вельмі хвалюе праблема якасці кіравання. На другім з'ездзе настаўнікаў, а ўпаўне магчыма, што дэлегатам яго я буду і, мабыць, давядзецца і выступіць з яго трыбуны — я б гаварыла пра тое, ад чаго мы, практыкі, сёння пакутуем у штодзённай рабоце, што замінае нам. А пакутуем мы ад недасканаласці нарматыўна-прававой базы, пачынаючы з Закона аб адукацыі. Дарэчы, пра гэты дакумент. Ад нашага рэгіёна ў Палаце прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь інтарэсы настаўніцтва прадстаўляе былы дырэктар сярэдняй школы № 19 Оршы Уладзімір Пятровіч Печанькоў, чалавек, які, мабыць, як ніхто іншы, ведае патрэбы і праблемы настаўнікаў. Новы праект мы размножылі і абмеркавалі ў педагагічных калектывах і праз нашага дэпутата ўнеслі змяненні і дапаўненні ў яго змест. Прайшоў час. У свет выйшаў праект закона аб адукацыі ў новай рэдакцыі, аднак мы заўважылі, што нашы прапановы не былі ўлічаны. І увогуле, на наш погляд, новы праект Закона аб адукацыі не стаў лепшым за папярэдні.

Сёння мы гаворым аб рэформе нацыянальнай адукацыі, вобразна кажучы, фактычна будуем новы дом. А фундамента трывалага пад гэты дом пакуль не маем. Я маю на ўвазе нарматыўна-прававую базу. Ну, вось, скажам, дагэтуль не маем палажэння аб аддзеле адукацыі, таго, што канкрэтна мяне хвалюе. У рэгіёнах мы пішам яго самі. Дзевяць чалавек ў аддзеле спецыялістаў і метадыстаў — гэта, я лічу, па-першае, мала. А, па-другое, хіба могуць забяспечыць кантрольную функцыю аддзела тры чалавекі (па штатным раскладзе) на якасным узроўні?

Безумоўна, не! Я ведаю, што многа пытанняў юрыдычнага характару ёсць і ў кіраўнікоў агульнаадукацыйных школ і новых тыпаў навучальных устаноў. Калі школа, згодна Закона аб адукацыі, па-за палітыкай, чаму тады кіраўнікоў навучальных устаноў сёння абавязваюць прымаць удзел у выбарчай кампаніі?

Мы пачалі фарсіраваны пераход на новы змест адукацыі, многага не прадумаўшы як след. Настаўніку сёння ў школе цяжка, асабліва творчаму, які хоча працаваць па новых педагагічных тэхналогіях. А метадычных распрацовак катастрафічна не хапае. Усё глядзім у бок Расіі і спадзяемся на расіян. Дзякуй вялікі АПА. Вось дзе сёння думаюць пра творчага настаўніка!

Падрыхтавала Святлана БЕНЬ.

Фота Юрыя БОНДАРАВА.

Б'ём трывогу!

Асцярожна на вадзе

Паводле паведамленняў сродкаў масавай інфармацыі і службы выратавання, у краіне склалася трывожная сітуацыя, звязаная з гібеллю людзей на вадаёмах. Усяго за бягучы год патанула 665 чалавек, у тым ліку 102 дзіцяці. Асаблівую занепакоенасць выклікае сітуацыя летніх спякотных месяцаў. Да вадаёмаў накіроўваецца шмат людзей.

У сувязі з гэтым Міністэрства адукацыі звяртае ўвагу органаў кіравання адукацыяй і вучэбна-выхаваўчых устаноў на неабходнасць выкарыстання ўсіх наяўных магчымасцей для папярэджання няшчасных выпадкаў з дзецьмі на вадаёмах і прапануе:

* забяспечыць няўхільнае выкананне правілаў купання ў перыяд знаходжання ў аздараўленчых летніках, турыстычных паходах, пры правядзенні іншых арганізаваных мерапрыемстваў з дзецьмі і навучэнскай моладдзю;

* праводзіць растлумачальную работу сярод дзяцей, навучэнцаў і студэнтаў, а таксама іх бацькоў пра небяспеку індывідуальнага купання ў неўстаноўленыхі не прыстасаваных для гэтых мэт месцах, у незнаёмых вадаёмах, а таксама непаўналетніх без нагляду дарослых;

* выкарыстоўваць мясцовыя сродкі масавай інфармацыі (газеты, радыё, тэлебачанне) для прыцягнення ўвагі грамадскасці да праблемы няшчасных выпадкаў з дзецьмі на вадаёмах і адказнага стаўлення дарослых да дзяцей, якія купаюцца і знаходзяцца каля рознага віду вадаёмаў;

* уносіць прапановы мясцовым выканаўчым і распарадчым органам аб прывядзенні ў парадак месцаў купання дзяцей у населеных пунктах, аб кантролі іх з боку службы выратавання, усталяванні знакаў, якія забараняюць купанне ў неўстаноўленых месцах.

Алег СЛУКА, намеснік міністра.

Лета–2001

Светлагорская “Чайка”

“Чайка” — так называецца дзіцячы аздараўленчы летнік, які ўваходзіць у склад санаторыя-прафілакторыя “Сярэбраныя ключы” вытворчага аб'яднання “Хімвалакно” Светлагорска.

Гэтая здраўніца Гомельшчыны працуе ўжо больш як 30 гадоў, мае статус рэспубліканскага значэння, уяўляе сабой лячэбна-аздараўленчы комплекс, куды ўваходзіць і дзіцячы аздараўленчы цэнтр “Чайка”. Сюды прыязджаюць дзеці з раёнаў, якія пацярпелі ад катастрофы на Чарнобыльскай АЭС.

Месца выбрана адметнае: санаторый-прафілакторый размешчаны на правым беразе ракі Бярэзіны, у хваёвым лесе. Тут цудоўныя пясчаныя пляжы. Паветра насычана водарам траў і соснаў. Гэты маляўнічы куток прыроды да таго ж з'яўляецца экалагічна чыстым.

Дзеці ў летніку праходзяць поўны курс рэабілітацыі (медыцынская, псіхолага-карэкцыйная, фізічная).

Медыкаментозная рэабілітацыя ўключае ў сябе некалькі блокаў. Для стымуляцыі імунітэту і паляпшэння абменных працэсаў выдаюць спіруліну, полівітаміны, чай Фітагор, антыгельмінтозныя прэпараты, адсарбенты. Плюс да гэтага — праводзіцца лячэнне асноўных і спадарожных захворванняў. У двух карпусах налічваецца больш за 40 лячэбных кабінетаў. Дзейнічаюць фітабар, гразе- і водалячэбніца, зала лячэбнай фізкультуры, кабінеты масажу, электралячэння і г.д. А якая цудадзейная тут мінеральная вада!

Дзякуючы намаганням галоўнага ўрача санаторыя-прафілакторыя Паўла Андрэевіча Малышэнкі практыкуюцца найноўшыя, нетрадыцыйныя метады лячэння, мануальная тэрапія, Су-Джок-тэрапія, іголкаўколванне, працуюць псіхатэрапеўт, валеолаг, псіхолагі.

Адно з апошніх новаўвядзенняў — “Горнае паветра” — удыханне паветра з паніжаным утрыманнем кіслароду. Галоўная яго асаблівасць, па выніках даследаванняў, праведзеных тут Гомельскім беларуска-галандскім цэнтрам радыяцыйнай медыцыны, — зніжэнне ўтрымання цэзію-137 за курс лячэння ў 1,5-2 разы.

Згодна з пастановамі Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь “Аб арганізацыі навучання вучняў у месцах аздараўлення і санаторна-курортнага лячэння” ў “Чайцы” вось ужо тры гады арганізаваны вучэбна-выхаваўчы працэс, у аснову якога пакладзена “Канцэпцыя аздараўлення і выхавання”, галоўнай мэтай якой з'яўляецца стварэнне ўмоў для станаўлення і развіцця адукацыйнай, творчай, духоўнай і фізічна здаровай асобы. За гэтым сочыць намеснік галоўнага ўрача па навучальна-выхаваўчай рабоце і арганізацыі вольнага часу Іна Васільеўна Чэпік.

Для правядзення вучэбных заняткаў абсталяваны 9 класаў, 5 майстэрняў па дэкаратыўна-прыкладной творчасці, класы экалогіі, валеалогіі, музычнай адукацыі, этнаграфіі. Вучэбныя класы маюць неабходнае абсталяванне і наглядныя дапаможнікі, ёсць метадычная літаратура, аўдыё- і відэаапаратура. Для дзяцей працуе бібліятэка, якой загадвае Таццяна Янакаўна Грыгарук. У чытальную залу паступае больш за 70 дзіцячых выданняў — расійскіх і беларускіх.

Вучэбныя заняткі з'яўляюцца састаўной часткай рэжыму дня і строга абавязковыя для школьнікаў, якія праходзяць аздараўленне. За аснову бярэцца вучэбная праграма (варыянт 2), зацверджаная аддзелам па праблемах наступстваў катастрофы на ЧАЭС Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь.

Адным з важных звенняў комплекснага аздараўлення, акрамя лячэння і вучэбнага працэсу, ёсць працэс выхаваўчы, у якім выкарыстоўваюцца розныя віды педагагічных падыходаў. Арганізацыяй вольнага часу дзяцей займаецца загадчык культурна-забаўляльнай дзейнасці санаторыя-прафілакторыя Віталь Яўгенавіч Драніца. З дзецьмі праводзяцца тэатралізаваныя прадстаўленні, гульні, эстафеты, масавыя тэматычныя святы, сюжэтна-ролевыя гульні, гульневыя дыскатэкі, прагляд відэафільмаў і г.д. Для заняткаў па інтарэсах, развіцця творчых здольнасцей у кожным корпусе ёсць гульневыя пакоі.

Асаблівая ўвага ў аздараўленні дзяцей удзяляецца рухальнай актыўнасці, таму што пры гэтым з арганізма выводзяцца радыенукліды.

На тэрыторыі ДЦЗ дзейнічаюць спецыяльна абсталяваныя спартыўныя і гульневыя пляцоўкі, стадыён, “сцежкі здароўя”, ёсць тэнісныя і більярдныя сталы. Акрамя штодзённых прагулак на свежым паветры, прабежак, заняткаў у спартыўных гуртках і секцыях праводзяцца турыстычныя паходы, спартыўныя святы, спаборніцтвы, веласіпедныя прагулкі, прагулкі выхаднога дня, паходы па перасечанай мясцовасці, турыстычныя эстафеты і многае іншае. Хутка ўвойдзе ў строй спартыўна-аздараўленчы комплекс з двума плавальнымі басейнамі, трыма саунамі, валейбольнай і баскетбольнай пляцоўкамі, тэнісным кортам, більярднай і трэнажорнай заламі, што якасна дапоўніць лячэнне, аздараўленне і правядзенне вольнага часу дзяцей.

Вялікае месца займае экалагічнае выхаванне, асноўным накірункам якога з'яўляецца экалагічнае навучанне ва ўмовах аздараўлення. Заняткі з'яўляюцца абавязковымі і ўключаюцца ў вучэбны расклад. Пры экалагічным цэнтры, якім кіруе Святлана Аляксандраўна Содзель, ёсць жывы куток. Дадаткова праводзяцца іншыя формы работы: лекцыі, дыскусіі, экскурсіі, паходы, экспедыцыі, конкурсы, экалагічныя назіранні і г.д.

Прадметам гонару санаторыя-прафілакторыя з'яўляецца Дом творчасці “Сузор'е”, які ладзіць экскурсіі, заняткі гуртка “Фларыстыка”. Іх вядзе Ганна Мікалаеўна Максімава, мастак па спецыяльнасці. У выставачнай зале Дома творчасці прадстаўлена больш як тысяча экспанатаў лепшых прац дзяцей, якія знаходзяцца на аздараўленні, займаюцца ў гуртках па дэкаратыўна-прыкладной творчасці. Гэта — саломапляценне, аплікацыя з саломы, роспіс па дрэве, ніткаграфія, ізаніць, маляванне, выпальванне, архітэктура з прыроднага матэрыялу і г.д. Ёсць і этнаграфічны куток, дзе праходзяць урокі этнаграфіі.

Адным з галоўных кампанентаў у рэабілітацыі здароўя з'яўляецца правільнае, 6-разовае, паўнацэннае харчаванне. Дзеці атрымліваюць тут збалансаваныя высокакаларыйныя абеды, кожны дзень — сокі і садавіну.

У сваіх гутарках вучні вельмі цёпла згадваюць працу педагагічнага і абслуговага персаналу, задаволены арганізацыяй вольнага часу: “Тут не засумуеш”. Цікавая для іх і найноўшая методыка правядзення ўрокаў.

Дадому выхаванцы прыязджаюць больш свежымі, прыбавіўшы ў вазе, паправіўшы сваё здароўе.

Вопыт работы санаторыя-прафілакторыя “Сярэбраныя ключы” вытворчага прадпрыемства “Хімвалакно” па аздараўленні дзяцей вывучаўся на праведзеным тут рэспубліканскім форуме па праблемах аздараўлення і санаторна-курортнага лячэння дзяцей Беларусі.

Тамара ШАЎЧЭНКА.

Вышэйшая школа

На прадпрыемствы хутка прыйдуць маладыя інжынеры

2963 выпускнікі Беларускай дзяржаўнай політэхнічнай акадэміі атрымалі сёлета дыпломы інжынераў, з якіх больш за 360 — з адзнакай. Старшынямі 89 дзяржаўных экзаменацыйных камісій былі міністры, іх намеснікі, акадэмікі, дырэктары буйнейшых прамысловых прадпрыемстваў, будоўляў.

Упершыню за ўсю 80-гадовую гісторыю ў БДПА адбыўся выпуск горных інжынераў для падземных работ. Раней іх для салігорскіх шахтаў рыхтавалі тэхнічныя ВНУ Масквы, Ленінграда, Свярдлоўска, Харкава, Днепрапятроўска, іншых гарадоў былога Савецкага Саюза.

Пакуль іх, нашых выпускнікоў па гэтай спецыяльнасці, усяго сямёра. Але знамянальна, што старшынёй дзяржаўнай экзаменацыйнай камісіі быў дэпутат Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу краіны П.А.Калугін, да нядаўняга часу — генеральны дырэктар ВА “Беларуськалій”.

Цікавая дэталь. Падчас абароны дыпломных праектаў высветлілася, што Пётр Калугін асабіста ведае дзядоў і бацькоў пяцярых выпускнікоў. Старэйшае пакаленне многія гады аддало працы на шахтах Салігорска, а маладыя людзі, сённяшнія выпускнікі, прыехалі вучыцца ў БДПА менавіта з гэтага горада і цяпер — прадоўжыць працоўныя традыцыі сваіх шахцёрскіх сем'яў.

Васіль ПРАКОП'ЕЎ.

Семінары

Дзеці называюць выхавальніц матулямі

У Радашковіцкай школе-інтэрнаце дацэнт БДПУ імя М.Танка Алена Савельеўна Шылава правяла семінар-практыкум па тэме “Новыя педагагічныя тэхналогіі навучання і выхавання і магчымасці іх выкарыстання ва ўмовах інтэрнатнай установы”.

Названы семінар-практыкум — гэта пачатак адказнай работы школы-інтэрната па вывучэнні і ўкараненні ў практыку дзейнасці новых адукацыйных тэхналогій. Кіраўніцтвам гэтага вучэбнага і даследчага працэсу будуць займацца Алена Савельеўна Шылава і Алена Эдуардаўна Цішчанка — старшы выкладчык ІПК.

А ў другім паўгоддзі спецыялістаў інтэрнатнай установы з Радашковіч педагогаў чакаюць праблемныя курсы "Сучасныя падыходы да арганізацыі вучэбна-выхаваўчага працэсу ва ўмовах інтэрнатнай установы". І дырэктар — Анатоль Аляксандравіч Вятоха, і яго намеснікі — Ганна Дзмітрыеўна Поклад, Зоя Міхайлаўна Макляк — за творчае супрацоўніцтва з Мінскім абласным ІПК.

У школе-інтэрнаце ствараюцца ўсе неабходныя ўмовы для развіцця ў дзяцей здольнасцей па тых або іншых прадметах. Перш за ўсё гэта сетка факультатываў і курсаў па выбары, максімальна набліжаная да інтарэсаў дзяцей. Наладжана камп'ютэрнае навучанне па курсе “Інфарматыка”. Ажыццяўляецца працэс пераходу на дзесяцігадовае навучанне, адкрыты падрыхтоўчы клас.

Вельмі важным лічыцца ў школе эстэтычнае выхаванне дзяцей. Яны займаюцца падрыхтоўкай і правядзеннем святочных канцэртаў, наведваюць музеі, канцэртныя і выставачныя залы, тэатры і цырк, штогод паспяхова прымаюць удзел у традыцыйным свяце “Вясёлкавы карагод”.

Фізічная праца, самаабслугоўванне, уменне карыстацца прыладамі і інструментамі, шыць і гатаваць ежу — важны бок жыцця выхаванцаў. Акрамя работ на прышкольным участку яны займаюцца пастаяннай дапамогай лясніцтву, камунальнай гаспадарцы пасёлка Радашковічы, калгасу.

Педагагічны калектыў лічыць неабходным стварэнне ўмоў для развіцця прыродных здольнасцей дзяцей, задавальненне іх жадання займацца любімай справай. У школе створана сетка гурткоў для заняткаў па інтарэсах (усяго іх 17).

Выхаванне чалавечнасці — прыярытэтная задача школы-інтэрната. Але ўсе ж важней — знайсці для дзіцяці сям'ю. За тры гады 15 дзетак уладкаваны ў сем'і. Дзевяць з іх вернуты бацькам, якія раней былі пазбаўлены бацькоўскіх правоў.

Уся праца выхавальнікаў, якімі кіруе намеснік дырэктара па выхаваўчай рабоце З.М.Макляк, грунтуецца на аснове сардэчных, даверлівых адносін з выхаванцамі. Тое, што дзеці называюць некаторых сваіх выхавальніц матулямі — таму сведчанне. А вось пастаянныя ўсмешкі на тварах, цеплыня ў адносінах — гэта ўжо заслуга педагагічнага калектыву. У школе трывала замацаваліся добрыя традыцыі: святкаванне Дня імянінніка, штогадовых дзяржаўных свят, спартыўныя спаборніцтвы каманд выхаванцаў і супрацоўнікаў, вечары сустрэч з былымі вучнямі. Ніводзін год не спынялася цімураўская работа; сёння штотыднёвую дапамогу старшыя выхаванцы аказваюць 48 сем'ям ветэранаў вайны і працы. У зоне асаблівай увагі знаходзяцца і былыя педагогі школы-інтэрната г.п. Радашковічы.

Мікалай ГРУДЗІНСКІ.

Лета-2001

Летнік — не толькі для адпачынку...

Ужо набліжалася поўнач, а на тэрыторыі аздараўленчага комплексу "Мара", размешчанага пад Мінскам, замест улады Марфея панавала весялосць. Заліты яркім штучным асвятленнем, напоўнены сучаснымі, умела падабранымі хітамі, віраваў апошні танцавальна-забаўляльны вечар чарговага заезду дзяцей. Яны былі раскаванымі і вясёлымі, але іх паводзіны не выходзілі за рамкі прыстойнасці. Нават моладзь, якая прыехала з суседніх населеных пунктаў, не была падобнай да п'янага натоўпу, які толькі і прагне бойкі. Сярод гэтага шумнага балю нябачна, але выразна адчувалася рука вопытнага педагога, настаўніка, кіраўніка. Ф.Ф.Гарнаева здолела і ў наш час сваёй працай пацвердзіць словы рускага хірурга Н.І.Пірагова, што без цвярозага розуму ўсе правілы маралі — ненадзейныя. З ёй і адбылася мая гутарка.

— Ну і як вам, Фаіна Францаўна, жыццё ў летніку?

— Вось, лічыце, пятнаццаць гадоў я, як вы правільна заўважылі, жыву сваёй працай і ні разу не пашкадавала пра зроблены выбар. Справа ў тым, што я вельмі люблю дзяцей. З маленства лячыла, вучыла. Не паверыце, але ўжо ў дзесятым класе я гуляла ў лялькі — яны былі маімі дзецьмі, вучнямі, пацыентамі. Дзятва — гэта мой стан душы, і не ведаю, як растлумачыць пачуццё, якое жыве ў ва мне. Клапачуся пра іх, як пра родных. Я згодна з тым, што дзяцей называюць вялікімі выхавальнікамі. Я сябрую з імі, вучуся ў іх і раблю ўсё, каб гэты кавалачак іх дзяцінства быў шчаслівым.

— А як у вас з харчаваннем?

— Цудоўна. На кожнае дзіця ў дзень атрымліваецца тры тысячы. Кухары ў мяне выдатныя і гатуюць смачна. Кожны дзень нашы дзеці маюць па шклянцы натуральнага соку, абавязкова — садавіна і гародніна. А ўвогуле ў сталоўку прыходзяць харчавацца шэсць разоў на дзень.

— Я звярнула ўвагу, што носьбіты хвароб, якія перадаюцца ад жывёл людзям, бадзяжныя браты нашы меншыя, на даверанай вам тэрыторыі зоны адпачынку не трапляюцца. Мне не падалося?

— Часам забягаюць, але ў цэлым іх няма. Самі разумееце, што стрыгучы лішай не зробіць нам гонару, а вось прычынай быць на нейкі час зачыненымі паслужыць. Мной прыняты меры, каб бяздомныя каты і сабакі былі рэдкасцю ў нашых краях.

— Спадзяюся, не будзе гэта як у кінафільме "Белы Бім Чорнае Вуха"?

— Вядома, не. Я проста прывезла з дому вялізнага, але вельмі рахманага сенбернара і правяла яго ўздоўж межаў, што аддзяляюць летнік ад знешняга свету. Малыш (гэта яго мянушка) выдатна зразумеў, што ад яго патрабуецца, і свае ўладанні ахоўвае сумленна.

У сярэдзіне васьмідзесятых (я тады кіравала дзіцячым клубам "Русалачка" пры бібліятэцы, якой загадвала) мы неяк арганізавалі падлеткаў на добрую справу. Яны адмылі, адчысцілі запляванае, затаптанае, засыпанае акуркамі, з абторканай гарэлымі запалкамі столлю і спісанымі сценамі фае інтэрната, якое было перад дзвярыма ў бібліятэку. Пасля упарадкавання падлеткі размалявалі сцены выявамі прыроды, фігуркамі ды мордачкамі любімых герояў з мультфільмаў, прынеслі сталы, крэслы і сталі змагацца ў шашкі, шахматы, праводзячы па гэтых гульнях турніры. Стала цудоўна! Але праз месяц адна непрыемная асоба прывяла маляроў. За якіх паўгадзіны сцены сталі сумнымі, інвентар знік, і казка, якая, дзякуй Богу, захавалася на фота, ператварылася ў шэрыя будні — зноў пляўкі, мацюкі і п'яніцы ля ўваходу ў храм кніг. Усю гэткую пошласць камендант не бачыла, а вось пра "непарадак", учынены мной, гаварыла доўга...

— У вас яя дзеці малююць на вокнах!

— Усё тут робіцца па маёй ініцыятыве, і традыцыя малявання працягнецца ў наступных заездах і ў наступныя гады. Я заўсёды лічыла, лічу і буду лічыць, што змена ў піянерскім летніку — не толькі час адпачынку, а і пара, калі можна адчуць сваю паўнавартаснасць. Маршоўкі, шыхтаванне — гэтага я ніколі не насаджвала, а цяпер і тым больш. Кожны ідывідуальна падыходзіць да пытання баўлення свайго часу. Каму не падабаецца маляваць, шукае іншыя заняткі па душы — у нас ёсць розныя гурткі, бібліятэка. Ёсць, вядома, адпаведны рэжым дня, які павінны выконваць усе, але пра гэта сказана раз і назаўсёды.

— Думаю, не апошнюю ролю ў арганізацыі адпачынку дзяцей адыгрываюць важатыя. Калі для вас ваша праца — ужо дыягназ, то што яна для іх?

— Выпадковыя людзі ёсць у любой прафесіі, але да мяне прыязджаюць не за характарыстыкай, а працаваць, набірацца розуму і вопыту. Безыніцыятыўных у мяне няма. У нас дня не праходзіць без мерапрыемстваў — нават Дзень Нептуна праводзім, хаця вадаёма паблізу не відаць. Дзеці загружаны справай — сумаваць ды гультайнічаць у іх часу не застаецца.

— На дыскатэкі да вас заўсёды прыходзяць маладыя (а часам і не вельмі) людзі. Ці бываюць інцыдэнты?

— З імі я строга пагутарыла — танцуйце, але пра спіртное забудзьце. Магу канстатаваць, што мае ўмовы не парушаюцца. Але вялізную ролю ў тым, што хуліганскіх выпадаў няма, адыгрывае кантроль і дапамога супрацоўнікаў міліцыі. Пастаянна праводзяць рэйды па ахове грамадскага парадку работнікі Мінскага райаддзела "Ахова", нярэдкі госць і ўчастковы, і патрульная міліцэйская машына робіць аб'езды. Я ім вельмі ўдзячная за добрасумленную працу. Ведаю, як цяжка знаходзіць час на такія праверкі. Часта яны праводзяцца па-за асноўнай працай. Доўг абавязвае — у злачынцаў раскладу няма. Я не тавару пахвальныя словы (у мяне, дарэчы, муж — палкоўнік міліцыі ў адстаўцы). Прысутнасць чалавека ў міліцэйскай форме надае нам надзейнасці, упэўненасці і спакою ў першую чаргу за дзяцей. Многія мае калегі крыўдзяцца на недапрацоўкі міліцыі на іх участках, а я ад імя свайго калектыву кажу ім "дзякуй". Стукаю па дрэве, каб не сурочыць.

— Чэшскі педагог Ян Каменскі са свайго вопыту заключыў, што няма нічога больш цяжкага, чым перавыхаваць дрэнна выхаванага чалавека. Я асабіста магу дадаць, што той, хто разумее ваш клопат пра яго, сам будзе імкнуцца да лепшага, а ўпарты пакладзе вашы намаганні на алтар сваёй цвёрдалобасці і наладзіць спаборніцтва — хто каго.

— Паводзіны ў грамадстве і ўменне быць удзячным нават за нейкую драбніцу ў тваім жыцці закладваецца ў сям'і і перадаецца ў спадчыну. З тымі, хто аддзячыў мне подласцю, парываю адносіны, але сама я — удзячны і адданы чалавек. Гэтая каштоўная якасць выхавана ў мяне маёй мамай. У нас розныя спецыяльнасці, але чалавекалюбства — адно. Мне даводзілася прапаноўваць параду і дапамогу, калі да мяне і не звярталіся. Часам, можа, сваёй неабыякавасцю я ратую чалавека. І, ведаю, што мяне не ўспрымаюць наіўнай альтруісткай. Вельмі даражу нервамі дзяцей. Прыклад? Маё жыццё і праца — дзеля іх! А індывідуальны? Можа, гэты: іду нядаўна і бачу, хлопчык плача. Аказалася — мама да яго прыехала, а тата не змог. Хлапчуку так хацелася хоць бы пачуць бацьку, а тэлефона няма. Дала яму свой. Колькі было радасці. Пасля размовы дзіця на вачах стала больш упэўненым у сабе, знікла бездапаможнасць, і ўсё стала цікавым і патрэбным... Можа, не да месца, але я ўсё-такі скажу — як важна, каб сем'і былі поўнымі і трымаліся на ўзаемапавазе. Калі дзіця, хоць і ненадоўга, пакідае сям'ю, яму вельмі неабходна падтрымка — як мамы, так і таты. А яшчэ яму трэба, каб з яго не толькі патрабавалі, але і давяралі яму...

— Гэта амаль як у выказванні любімага вамі А.С.Макаранкі, якім, дарэчы, і хачу завяршыць наша інтэрв'ю: "Спалучэнне вялізнага даверу з вялізным патрабаваннем і ёсць стыль нашага выхавання", а вашага — у прыватнасці.

...Сваю дарогу ў педагогіку Ф.Ф.Гарнаева пачала пракладваць старшай медсястрой у дзіцячым садзе. Потым (нейкі час узначальваць падобнага роду ўстановы павінны былі толькі медыкі — **аўт.**) пагадзілася загадваць яслямі. Усё больш і больш разумеючы, што здольна лячыць не толькі целы дзяцей, але і іх душы, паступіла ў Мінскі педінстытут на спецыяльнасць "Педагогіка і псіхалогія". Маючы ўжо прафесійную падрыхтоўку, прыняла прапанову стаць кіраўніком дзіцячага сада. Працаваць тут давялося нядоўга — хутка ў яе, як у чалавека, які гарманічна спалучае ў сабе дзве спецыяльнасці, вельмі неабходныя ў працы з дзецьмі, спыталі, ці не пагодзіцца яна быць дырэктарам таго ж піянерскага летніка. Ваганняў не было: займацца любімай справай, ды яшчэ на прыродзе — проста падарунак лёсу.

Пры гэтым выдатна разумела, што на яе нервы, сэрца і плечы кладзецца незвычайна вялікая адказнасць.

Ларыса ВЛАДЫКА-РЫХЦІКАВА.

НА ЗДЫМКАХ: Ф.Ф.Гарнаева з маленькім выхаванцам і айцом Віталіем з царквы святых Пятра і Паўла пасля абраду асвячэння; рыхтуюць смачны абед.

Фота аўтара.

Абмяркоўваем праект маральнага кодэкса педагога

Настаўнік — дастойны грамадзянін сваёй краіны

Дваццаць першае стагоддзе — час, ад якога чалавецтва чакае міру, шчасця і дабрабыту. Мір, шчасце і дабрабыт у сэрцы падрастаючага пакалення нясе настаўнік.

Настаўнік XXI стагоддзя — дастойны грамадзянін сваёй краіны, ганарыцца справай, якой ён служыць, дасягае значных поспехаў у навучанні і выхаванні, любіць тых, каго выхоўвае, з'яўляецца для іх прыкладам, шануе педагагічныя традыцыі, вывучае педагогаў-класікаў, цікавіцца новымі дасягненнямі ў педагагічнай справе, умее вызначыць сваё месца ў калектыве, дапамагае калегам, вучыцца ў іх, падтрымлівае аўтарытэт навучальнай установы, у якой працуе.

На нашу думку, "Маральны кодэкс настаўніка" ўвабраў у сабе ўсё тое лепшае, што выпрацавана ў адносінах настаўніка педагагічнай думкай.

Беларускі настаўнік прайшоў праз выпрабаванні Вялікай Айчыннай вайны і Чарнобыля, мае гонар перадаць нашчадкам свае запаветы — крочыць у адпаведнасці з прынцыпамі "Маральнага кодэкса настаўніка", паколькі яны адпавядаюць гуманістычнаму накірунку рэформы школы ў сістэме адукацыі Рэспублікі Беларусь. Таму прапануем прадстаўнікам II з'езда настаўнікаў зацвердзіць яго праект, каб Прэзідыум Рэспубліканскага савета Беларускага педагагічнага таварыства змог яго прыняць.

Настаўнікі сярэдняй школы №180 Мінска.

Н.АЛЬШЭЎСКАЯ,
кандыдат педагагічных навук, настаўніца беларускай мовы і літаратуры,
В.КАРПОВІЧ,
настаўніца беларускай мовы і літаратуры,
А.ДЭЦ,
настаўнік беларускай мовы і літаратуры,
В.ТАРАСЕВІЧ,
настаўнік дапрызыўнай падрыхтоўкі і асноў бяспекі жыццядзейнасці.

Экалагічная адукацыя

Сад пахаў і гукаў

Што адчувае чалавек, калі трымае ў руках поўную жменю дажджавых чарвякоў, якія шавеляцца, калі назірае, як куляй нясецца праз лясную паляну заяц ці павольна паварочвае вялікую шыракалобую галаву гаспадар беларускіх лясоў — зубр?

Пазнаёміць дзяцей з бліжэйшым прыродным асяроддзем на аснове прамога вопыту, далучыць да практычнай дзейнасці, даць магчымасць адчуць водар траў, тэмпературу вады і стан пяску, пачуць спевы птушак і шорах жывёл, задзейнічаушы пры гэтым усе органы пачуццяў, каб лепш зразумець, як функцыяніруюць прыродныя сістэмы, як людзі ўплываюць на прыроду, — такую мэту паставілі перад сабой педагогі Рэспубліканскага экалагічнага цэнтра дзяцей і юнацтва, прыступаючы да стварэння экалагічнай сцежкі для развіцця пачуццяў.

У рамках праекта праграмы "Зберажы росы белыя", якая фінансуецца агенцтвам ЗША па міжнародным развіцці пры падтрымцы Міністэрства адукацыі, Міністэрства прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя Рэспублікі Беларусь, грамадскага аб'яднання "Беларускі камітэт садзейнічання праграме ААН па навакольным асяроддзі", школьнага біялагічнага цэнтра г.Ганновера (Германія), на тэрыторыі Рэспубліканскага экалагічнага цэнтра дзяцей і юнацтва створана экалагічная сцежка для развіцця пачуццяў. Яна аснашчана станцыямі для развіцця органаў нюху (садзік пахаў), слыху (садзік гукаў), органаў дотыку (сцяжына для развіцця пачуцця дотыку рукамі і нагамі).

У рэалізацыі праекта ў якасці валанцёраў прынялі ўдзел каля 100 чалавек, сярод іх мінскія школьнікі, навучэнцы педагагічных каледжаў, студэнты, воіны тэрміновай службы, супрацоўнікі цэнтра.

На тэрыторыі Рэспубліканскага экалагічнага цэнтра гэтая своеасаблівая экасцежка з'яўляецца пастаянна дзеючым палігонам, дзе пачуцці дзяцей і дарослых будуць "набываць вопыт". У працэсе гульняў і практыкаванняў, якія праводзяцца на сцежцы, можна наглядна паказаць, што значыць "вучыцца ўсімі пачуццямі", асвойваць і прапагандаваць новыя методыкі экалагічнай адукацыі і выхавання, а на семінарах для розных катэгорый педработнікаў і студэнтаў — набываць вопыт пачуццёвых узаемін з прыродай. Усё гэта зробіць ураджанні больш разнастайнымі, палепшыць эмацыянальны стан, будзе садзейнічаць маральнаму здароўю дзяцей і дарослых. Аснашчэнне сцежкі дазволіць далучаць да пачуццёвых узаемін з прыродай дзяцей з абмежаванымі фізічнымі магчымасцямі.

Трапляючы на гэтую сцежку (5000 чалавек штогод наведваюць Рэспубліканскі экалагічны цэнтр), дзеці і дарослыя зноў адкрываюць для сябе дзівосную прыгажосць прыроды, будуць вучыцца паважаць яе, разумець яе каштоўнасць,развіваць у сабе прыродаахоўныя патрэбнасці.

Наталля ПАЛЯКОВА,
загадчык аддзела навучальна-метадычнай работы і інфармацыі Рэспубліканскага экалагічнага цэнтра дзяцей і юнацтва

На шляхах рэформы

Школа, у якой няма абыякавых

Сярэдняя школа №2 Мядзела сёння — гэта 628 вучняў, аб'яднаных у 31 клас-камплект, 65 педагогаў, цікавых і непаўторных, якія любяць сваю школу і няўрымслівую дзятву. Гэта ўстанова, дзе ўмеюць ладзіць прафесійныя і асабістыя кантакты з супрацоўнікамі лабараторыі па адаптацыі замежных тэхналогій Нацыянальнага інстытута адукацыі, з дырэктарам Вілейскай гімназіі Б.Ф.Кантаровічам.

Школа ўваходзіць у склад рэспубліканскага грамадскага аб'яднання "Інавацыі ў адукацыі", удзельнічае ў рабоце семінараў па лініі Нацыянальнага інстытута адукацыі, мае намер, рашучасць і гатоўнасць у мэтах павышэння якасці ведаў вучняў уводзіць новыя тэхналогіі: развіццёвага навучання, Дальтон-план, рознаўзроўневага і блочна-модульнага навучання.

Выконваючы сацыяльны заказ грамадства на павышэнне адукаванасці, выхаванасці,інтэлектуальнага развіцця маладога пакалення, навучальна-выхаваўчы працэс у школе будуецца на дыферэнцыяванай аснове. Акрамя звычайных класаў, у школе створаны профільныя — чатыры грамадска-эканамічныя, адзін — фізіка-матэматычны. Апошнім часам перавага ў выбары профілю навучання аддаецца грамадска-эканамічнаму, дзе на павышаным узроўні вывучаецца замежная мова, інфарматыка, эканоміка. У структуру школы ўведзена вывучэнне ў 4-м і 5-м класах прадмета "Мастацкая праца" (кіраўнік П.М.Бабровіч), а таксама — клас з паглыбленым вывучэннем замежнай мовы (настаўнік Л.М.Лашук), у якім вучні асвойваюць англійскую з першых школьных гадоў.

— Сённяшняя школа наводзіць на мноства роздумаў. І гэта радуе, — шчыра прызнаецца ў размове дырэктар Святлана Міхайлаўна Карабейнік, — бо чым больш мы будзем паглыбляцца ў яе "лёс", тым хутчэй знойдзецца больш эфектыўная форма арганізацыі дзейнасці. І самае галоўнае пры гэтым — людзі, настаўнікі, іх імкненне павялічыць дасягнутыя набыткі, ісці наперад.

Намаганні педкалектыву другой Мядзельскай школы скіраваны на павышэнне эфектыўнасці ўрока ў працэсе асобасна арыентаванага навучання праз удасканаленне гуманістычных адносін настаўніка да вучня і стварэнне найлепшых умоў для раскрыцця здольнасцей кожнага вучня.

— У сувязі з гэтым, — працягвае размову Святлана Міхайлаўна, — узнікла многа пытанняў, якія вымагаюць рашучасці і новых падыходаў. Мы б хацелі бачыць школу, якая дае не толькі добрыя веды, але і рыхтуе вучняў да жыцця. Вынікам калектыўнай думкі стала ідэя павароту зместу адукацыі да асобы вучня і асобы настаўніка, а гэта пераканала ў неабходнасці пазбаўлення ад традыцыйнай класна-ўрочнай сістэмы і падрыхтоўкі да работы ў рэжыме інавацыйнай дзейнасці.

Першым крокам у гэтым кірунку было вывучэнне гісторыі, прынцыпаў і арганізацыі работы па тэхналогіі Дальтон. Затым — выязны семінар па вывучэнні вопыту работы Вілейскай гімназіі па адаптацыі Дальтон-тэхналогіі. Пытанне пра магчымасць выкарыстання педагогікі Дальтон у вучэбна-выхаваўчым працэсе прааналізавалі на пасяджэнні метадычнага савета школы і прынялі рашэнне зрабіць першыя спробы ўвядзення Дальтон-урокаў і Дальтон-гадзін з адначасовым папаўненнем ведаў па новай тэхналогіі. Эфектыўным стала правядзенне тэарэтычнага семінара "Філасофія і асноўныя прынцыпы Дальтон-тэхналогіі".

Пазней была створана рабочая група з 10 чалавек, у якую ўвайшлі кіраўнікі метадычнага аб'яднання і вопытныя педагогі з мэтай аналізу практычных умоў пераходу да Дальтон-плана. Настаўнікі пачалі распрацоўваць і выпрабоўваць вучэбна-творчыя заданні, а праблемы, якія ўзніклі ў працэсе работы, абмяркоўваліся ў ходзе сустрэч рабочай групы.

Такім чынам, школа выйшла на другі этап рэалізацыі праграмы "На шляху да Дальтон-плана", калі, пачынаючы з 1999года, сталі ўкараняць гэтую педагогіку ў вучэбна-выхаваўчы працэс. У каляндарна-тэматычным планаванні выдзяляліся Дальтон-урокі ў сістэме класічных урокаў, прапрацоўваліся іх арганізацыя і правядзенне, карэкціраваўся расклад, і Дальтон-гадзіны былі ўведзены ў яго (1 — для 5-8 класаў, 1 — для 9-11 класаў).

Першы вопыт паказаў, што Дальтон-урокі праходзяць паспяхова ў тым выпадку, калі аб'ём задання адпавядае часу і ўзроўню сфарміраваных у вучняў уменняў і навыкаў. Фактары поспеху — даступнасць матэрыялу, глыбока прадуманыя заданні на апрацоўку матэрыялу, разумна падабраная літаратура па тэме, асабістая зацікаўленасць вучняў.

У школе склалася практыка — па выніках вучэбнага года праводзіць сумесны семінар-практыкум адміністрацыяй і кіраўнікамі метадычнага аб'яднання Вілейскай гімназіі.

Напрыклад, эфектыўнай, змястоўнай і цікавай была сустрэча ў рамках работы школы-семінара на тэму "Інфармацыйныя і новыя педагагічныя тэхналогіі ў адукацыі і выхаванні".

— Нягледзячы на тое, што вучымся самі, — адзначыла С.М.Карабейнік, — мы праводзім семінары для дырэктараў школ раёна, настаўнікаў пачатковых класаў, настаўнікаў гісторыі, маладых педагогаў раёна, у працэсе якіх дзелімся крупінкамі першага вопыту ў адаптацыі новай тэхналогіі. Выпускаем метадычны бюлетэнь "Дальтон у сярэдняй школе №2 Мядзеля".

Трохгадовая праца ў прадстаўленым рэжыме прынесла пэўныя вынікі: параўнальны аналіз ведаў вучняў за мінулы і сёлетні навучальныя гады сведчыць, што якасць засваення матэрыялу значна павысілася.

Калі ў 1998-99 навучальным годзе закончылі школу на "выдатна" — 10 працэнтаў, на "добра" і "выдатна" — 36 працэнтаў выпускнікоў, а ў 1999-2000 годзе на "выдатна" — 12 працэнтаў, на "добра" і "выдатна" — 42 працэнты, то ў 2000-2001 навучальным годзе — на "выдатна" — 13 працэнтаў, на "добра" і "выдатна" — 46 працэнтаў выпускнікоў школы. Пэўныя вынікі адукацыі і выхавання пацверджаны пры паступленні ў ВНУ. Так, з 52 выпускнікоў 2000 года сталі студэнтамі вышэйшых навучальных устаноў 60 працэнтаў, з іх 10 медалістаў поўнасцю пацвердзілі свае веды.

Трэба адзначыць, што тлумачыцца гэта і мэтанакіраваным кантролем адміністрацыі за якасцю навучальна-выхаваўчага працэсу. Галоўны рычаг — асобасна арыентаваны падыход.

Намеснікі дырэктара Тамара Фёдараўна Грышкевіч, Вячаслаў Станіслававіч Саўчык разгарнулі шырокую метадычную дзейнасць па паралелях, настаўнікі працуюць на даверы, маюць умовы для ўдасканалення свайго педагагічнага майстэрства. Гэтаму садзейнічае прадуманы падыход да метадычнай работы. Настаўнікі павышаюць свой узровень шляхам удзелу ў рабоце школьных і раённых метадычных аб'яднанняў, дзе разглядаюцца самыя разнастайныя пытанні і праблемы. Гэта — вывучэнне і сістэматызацыя творчага матэрыялу; выкарыстанне перадавых тэхналогій — развіццёвага навучання, Дальтон-сістэмы, гульнявага навучання, інтэграваных урокаў; навукова-даследчая работа вучняў. Усім пасяджэнням метадычных аб'яднанняў папярэднічаюць адкрытыя ўрокі з выкарыстаннем нестандартных прыёмаў падачы матэрыялу. Створана група творчай педагогікі, членамі якой з'яўляюцца вопытныя настаўнікі, як, напрыклад, выкладчыца роднай мовы і літаратуры Лідзія Мікалаеўна Зубковіч — дэлегат II з'езда настаўнікаў Рэспублікі Беларусь, які мае адбыцца неўзабаве. Яна вядзе старанную, карпатлівую метадычную работу, стварыла бібліятэку метадычных распрацовак, якімі карыстаецца не толькі сама, але і яе калегі.

Таісія Іванаўна Дурэйка — настаўніца гісторыі, кіраўнік унутрышкольнага і раённага метадычнага аб'яднання настаўнікаў гісторыі, узнагароджана значком "Выдатнік народнай асветы". Для Таісіі Іванаўны характэрна спалучэнне традыцый і навізны, забеспячэнне ўмоў для ўсебаковага выхавання і развіцця вучняў, арганізацыя працы на навуковай аснове, высокая асабістая адукаванасць і духоўная культура.

Галіна Міхайлаўна Місуна — настаўніца матэматыкі, яна заўсёды імкнецца да таго, каб кожны яе ўрок быў адначасова пазнаваўчым, развіццёвым і выхаваўчым. Яе ўрокам уласціва дакладная арганізацыя працы вучняў, што папярэджвае перагрузку, забяспечвае высокую эфектыўнасць засваення праграмнага матэрыялу. Сваім багатым вопытам Галіна Міхайлаўна ахвотна дзеліцца з маладымі калегамі.

З пачатковых класаў у вучняў развіваюць свабоду мыслення, выхоўваюць давер, самастойнасць. Навучаць дзяцей не падаўляючы, не стрымліваючы іх развіцця, а крыху апярэджваючы і тым самым падцягваючы кожнага да найвышэйшага на дадзены ўзрост узроўню — галоўны прынцып працы Вольгі Іванаўны Янель і Соф'і Міхайлаўны Бабровіч.

Шмат увагі фарміраванню эстэтычнага густу вучня ўдзяляюць на сваіх уроках настаўнік выяўленчага мастацтва Віктар Уладзіміравіч Кавальчук і настаўніца музыкі Святлана Іванаўна Жарыкава. Іх выхаванцы заўсёды дзейнічаюць творча, з натхненнем.

Адказна, самаахвярна працуюць маладыя настаўнікі. Іх работа вызначаецца навізной мэтаў і формаў падыходу да арганізацыі класных і пазакласных мерапрыемстваў.

Вядуцца мэтанакіраваныя заняткі са здольнымі вучнямі. Намеснік дырэктара па вучэбнай рабоце Тамара Фёдараўна Грышкевіч лічыць, што без удумлівай працы з такімі дзецьмі школа ніколі не заявіць пра сябе ва ўвесь голас. І вынікі ёсць: Мікалай Шабовіч і Зоя Валасевіч сталі пераможцамі абласной алімпіяды па геаграфіі і прымалі ўдзел у рэспубліканскай (настаўнік Т.Ф.Грышкевіч). Вучні актыўна далучаюцца да навукова-практычных канферэнцый раёна і вобласці, медалісты цалкам пацвярджаюць свае веды пры паступленні ў ВНУ.

Арганізацыя пазакласнай і пазашкольнай дзейнасці вызначаецца сваёй разнастайнасцю (мастацкая творчасць, фізкультура і спорт, краязнаўства, грамадска-карысная праца і г.д.). З мэтай развіцця індывідуальных схільнасцей у дзяцей, арганізацыі іх вольнага часу працуюць 19 гурткоў і два клубы. Гурткамі ахоплена 80 працэнтаў школьнікаў. Многія займаюцца ў музычнай школе. Некалькі гадоў вынікова дзейнічае інтэлектуальны клуб "Брэйн-рынг" пад кіраўніцтвам В.С.Саўчыка, прымаючы актыўны ўдзел у абласных злётах інтэлектуальных клубаў. Па выніках чацвёртага такога злёту клуб стаў пераможцам і ўключыўся ў рэспубліканскі турнір інтэлектуальных гульняў.

Цікавая, творчая атмасфера пануе ў драматычным гуртку пад кіраўніцтвам Л.М.Зубкевіч. Яго выхаванцы далучыліся да правядзення тыдня Маці, тыдня беларускай мовы і літаратуры.

З задавальненнем наведваюць дзеці і гурток "Народныя матывы", якім кіруе Г.А.Януковіч.

Дзяўчынкі вучацца вышываць, вязаць, вырабляць дэкаратыўныя пано. Нязменным поспехам у малодшых класаў карыстаецца гурток "Батлейка", якім кіруе бібліятэкар Г.А.Жоклер. Са сваімі гуртkоўцамі Ганна Аляксанраўна падрыхтавала некалькі лялечных спектакляў і выступала з імі ў час работы аздараўленчых летнікаў на канікулах.

Нельга не адзначыць і работу гуртка "Юны мастак" пад кіраўніцтвам В.У.Кавальчука. Яго вучні прымалі ўдзел ва ўсіх агульнашкольных і раённых конкурсах выяўленчага мастацтва.

Дзеці маюць магчымасць выбраць спартыўныя секцыі: валейбол, міні-футбол, настольны тэніс і баскетбол. На базе школы працуе секцыя ад ДЮСШ "Лыжныя гонкі". Па выніках мінулага года школа заняла першае месца ў раённай спартакіядзе.

Вядзецца і турыстычная работа: экскурсіі, паходы, злёты.

На базе школы ад Дома дзіцячай творчасці некалькі гадоў працуюць танцавальны гурток пад кіраўніцтвам Т.Л.Лаўнюжэнка і хор пад кіраўніцтвам настаўніка музыкі С.І.Жарыкавай. Дзякуючы ім дзеці неаднаразова прымалі ўдзел у раённых і абласных аглядах мастацкай самадзейнасці.

Развіваецца вучнёўскае самакіраванне. Рэгулярна праводзяцца агульнашкольныя і класныя сходы па актуальных пытаннях жыцця калектыву. Вучнёўскія камітэты скіроўваюць свае намаганні на павышэнне якасці ведаў, выхаванне дысцыпліны, набыццё навыкаў самаабслугоўвання. Самакіраванне узаемазвязана з работай дзіцячых аб'яднанняў.

"Крыніца" — аб'яднанне малодшых школьнікаў, "Спадчына" — на базе 5-8 класаў. Апошняя прымала ўдзел у раённым злёце дзіцячых арганізацый і заняла 5 месца.

У школе стараюцца развіць ініцыятыву і актыўнасць усіх вучняў, уключаючы падлеткаў з дэвіянтнымі паводзінамі. Прадумана сістэма даручэнняў: кожны з такіх дзяцей адказвае за канкрэтны ўчастак работы. У пачатку навучальнага года, з мэтай арганізацыі вольнага часу падлеткаў, іх знаёмяць з гурткамі і клубамі школы.

Вялікая ўвага ў школе надаецца экалагічнаму выхаванню. На аснове праграмы "Экалогія і мы" пабудавана работа па экалагізацыі вучэбна-выхаваўчага працэсу. Школа кожны год прымае ўдзел у раённым экалагічным аглядзе-конкурсе і па выніках 2000 года заняла першае месца.

Такая сістэма ўрочнай выхаваўчай работы з'яўляецца вынікам дзейнасці педагагічнага калектыву. Важная роля належыць і арганізатару пазакласнай і пазашкольнай выхаваўчай работы — Людміле Ленгінаўне Бурак.

Мікалай ГРУДЗІНСКІ,
Алена ДЗЕМЯШКЕВІЧ,
супрацоўнікі Мінскага абласнога ІПК.

Новыя падыходы

На ціхай вулачцы

На невялікай ціхай вулачцы знаходзіцца гімназія №1 (былая школа №6 Слоніма), якая пачала працаваць з 1 верасня мінулага года. Што і гаварыць, узрост — дзіцячы.

У гэтай установе робяць усё магчымае для таго, каб дзеці, якія тут вучацца, былі здаровыя, вясёлыя і шчаслівыя, каб кожны дзень жыцця ў гімназіі даваў ім упэўненасці ў сабе і сваіх сілах, каб любы выявіў тут свой талент і сферу сапраўдных зацікаўленняў у жыцці. І зразумела, як навучальнай установе новага тыпу нам вельмі хочацца даць дзецям добрую адукацыю, стварыць аптымальныя ўмовы для іх развіцця, задаволіць патрэбы вучняў і пажаданні бацькоў.

Першыя крокі — заўсёды цяжкія, але, мабыць, былі б яны яшчэ больш цяжкімі, калі б мы не мелі своечасовай дапамогі і падтрымкі з боку аддзела адукацыі Слонімскага гарвыканкама.

І ўсё ж нават за такі кароткі тэрмін нашы вучні адчулі, што яны займаюцца ў гімназіі.

Пачынаючы з падрыхтоўчых класаў гімназісты маюць магчымасць вывучаць англійскую мову, а з пятага класа — другую мову — нямецкую. Тут вялікіх праблем не было, бо працуюць у нас добрыя выкладчыкі-лінгвісты. Дарэчы, створана гімназія на базе школы з паглыбленым вывучэннем англійскай мовы.

Хочацца, каб нашы вучні мелі магчымасць добра авалодаць камп'ютэрам, тым больш што дома яго маюць далёка не ўсе. З гэтай мэтай распрацавана праграма камп'ютэрызацыі, складзены курс для вучняў 3 — 6 класаў "Уводзіны ў інфарматыку", настаўнікі пачатковых і 5 — 11 класаў праводзяць асобныя ўрокі з выкарыстаннем камп'ютэраў. Падключылася гімназія і да Інтэрнэта, што, безумоўна, прыйшлося даспадобы і дзецям, і настаўнікам.

Сёння замежныя мовы і валоданне камп'ютэрам — вельмі неабходныя, але інтарэсы вучняў — самыя разнастайныя, ды і патрабаванні бацькоў — шырокія. Таму згодна з пажаданнямі вучняў і бацькоў у гімназіі працуюць профільныя класы — для васьмікласнікаў філалагічны і матэматычны. А дзякуючы індывідуальным і групавым заняткам дзеці маюць магчымасць займацца на курсах па дадаткова абраных імі прадметах.

Праўда, мы яшчэ не зусім задаволены тым, што можам прапанаваць вучню, але задумкі на перспектыву ёсць. Гэта курсы па логіцы і культуралогіі, праве і эканоміцы і многае іншае. Вялікія надзеі тут мы ўскладаем на вышэйшая навучальныя ўстановы, з якімі заключылі дамовы аб супрацоўніцтве, тым больш што Мінскі лінгвістычны універсітэт ужо аказаў нам першую дапамогу (нашы выкладчыкі мелі магчымасць атрымаць кансультацыі і вучэбныя матэрыялы, якія так неабходны настаўніку ў рабоце), за што мы вельмі ўдзячныя.

Многае робіцца ў гімназіі, каб перавесці вучэбны працэс у вучэбна-даследчы, каб наша ўстанова стала сапраўды школай мыслення. Бо "...сіла мыслення, — як пісаў Л.Феербах, — ёсць свет пазнання..." А каб навучыць гэтаму, педагог і сам павінен быць высокім прафесіяналам, добрым даследчыкам дый проста цікавым чалавекам. Для настаўнікаў працуе навукова-тэарэтычны семінар па сучасных педагагічных тэхналогіях. Вялікую ўвагу кафедры ўдзяляюць самаадукацыі выкладчыкаў, павышэнню іх прафесійнага майстэрства. Настаўнікі цікавяцца ўсім новым, выпрабоўваюць на практыцы новыя тэхалогіі, бо сёння кожны перакананы, што выкладчык у ролі інфарматара сучаснаму вучню проста не патрэбны. А тэхналагічнае навучанне, у сваю чаргу, прадугледжвае і актыўную ролю вучня на ўроку.

Зразумела, нялёгка настаўніку сёння. Многае даводзіцца рабіць сваімі рукамі. Але — "не хлебам адзіным жыве чалавек". І конкурс на званне "Лепшы настаўнік года", праведзены ў гімназіі, пацвердзіў, што сярод педагогаў многа таленавітых, пасапраўднаму адданых дзецям і сваёй справе настаўнікаў. Цяжка працавалася журы, але конкурс ёсць конкурс, таму пераможца была вызначана. Ёю стала выкладчыца англійскай мовы Людміла Рыгораўна Курдун, якая мае дадатковую спецыяльнасць псіхолага.

Толькі творчы настаўнік можа выхаваць творчую асобу дзіцяці. Што б мы ні гаварылі пра сучасных падлеткаў, а ўсё ж яны вельмі цікаўныя людзі — дапытлівыя, іх вабіць усё на свеце. І так хочацца падтрымаць гэтую жывую дапытлівасць! Таму мы і пашыраем наш бібліятэчны фонд даведачнай і навукова-пазнавальнай літаратурай, маем багатую падпіску.

У гімназіі створана і навуковае таварыства вучняў і педагогаў "Пошук". Дзеці актыўна ўключыліся ў навукова-даследчую работу па розных напрамках. На працягу года імі праведзена вялікая работа па вывучэнні неабходнай літаратуры, матэрыялаў мясцовых музеяў, Жыровіцкага манастыра. Галоўнае — такая праца выклікае прагу да ведаў, нясе пэўныя адкрыцці.

Вялікім поспехам карыстаўся гімназічны інтэлектуальны марафон, калі ўсе вучні выйшлі на старт. Заданні былі адабраны па 4 кірунках: англійская і руская мовы, матэматыка і інтэграваны напрамак, які ўключаў заданні па літаратуры, гісторыі, культуры. Гэта было сапраўды цікава. Спіс дзесяці вучняў кожнага класа, якія набралі большую колькасць балаў, больш за тыдзень быў прыцягальным аб'ектам для ўсіх гімназістаў. Тоўпіўся народ ад малога да вялікага каля табліцы вынікаў. А колькі ўражанняў было! Урэшце, вырашылі, што кожны год марафон будзе выходзіць на старт, бо тут нікога не крытыкавалі, не было спісу тых, хто пакуль што застаўся ў хвасце — былі толькі названы лепшыя. Ды добра падчас праверыць і сябе, даведацца, чаго ты варты.

Цікавасць вучняў да ўсяго, што адбываецца вакол, добрая ініцыятыва сведчаць пра тое, што напрамак абраны правільны.

І хоць наперадзе цяжкая праца і многа клопатаў ды турбот, але радуе тое, што гараць вочы дзяцей, што ім хочацца ўсё ведаць. І гэта натхняе.

Ганна КАНАПІНЬ,
намеснік дырэктара па навукова-метадычнай рабоце гімназіі №1 Слоніма.

У дапамогу выпускніку школы

Цікавы суразмоўца

Сярод неэматлікіх дапаможнікаў па рускай літаратуры, адрасаваных выпускнікам агульнаадукацыйнай школы для падрыхтоўкі да іспытаў, дастаткова цікавым і вартым увагі з'яўляецца зборнік "Русская литература в вопросах и ответах" (1999 г.), прадстаўлены аўтарам Тамарай Фёдараўнай Мушынскай, кандыдатам педагагічных навук, старшым навуковым супрацоўнікам Нацыянальнага інстытута адукацыі Рэспублікі Беларусь.

Агульнае ўражанне ад працы самае добрае — гэта кніга-настаўнік. Яна мае шэраг вартасцей: змястоўная, навуковая, прасякнутая любоўю да рускай літаратуры, паважлівым стаўленнем да асобы вучня, напісаная адметнай літаратурнай мовай.

Гэты дапаможнік сваёй практычнай мэтазгоднасцю цалкам адпавядае задачам сучаснай сярэдняй школы і тым напрамкам літаратурнай адукацыі вучняў, якія прадугледжаны школьнай праграмай, дзе ў прыватнасці, гаворыцца, што галоўнай мэтай вывучэння рускай літаратуры з'яўляецца "далучэнне вучняў да мастацтва слова — развіццё на гэтай глебе ў іх мастацкага мыслення і эстэтычных пачуццяў, творчых здольнасцей, чытацкай і моўнай культуры, фарміраванне маральна-эстэтычных арыентацый".

Матэрыял дапаможніка падабраны на аснове традыцыйнага хрэстаматыйнага кола чытання (змест згаданых мастацкіх твораў проста нельга не ведаць), а таксама паводле прынцыпу варыятыўнасці, гэта значыць абумоўленасці выбару.

У пытаннях, якія ўтрымліваюць гісторыка-літаратурны матэрыял, аглядныя тэмы чаргуюцца з манаграфічнымі і з тэмамі асабістага гучання.

Безумоўную цікавасць уяўляюць метады пабудовы, якасць зместу, мова тэкстаў-выказванняў.

Кампазіцыйная мадэль усіх тэкстаў у дапаможніку дастаткова гнуткая. Кожнае паведамленне — як непарыўная лінія. Плаўная хада думкі робіць зусім незаўважным пераход з адной часткі тэкста ў другую. Вучань вольны расстаўляць у тэксце свае акцэнты: на аснове тэксту-выказвання ён можа стварыць кароткі звязны тэкст альбо, фарсіруючы асобныя яго часткі, даць больш падрабязнае асвятленне якой-небудзь тэмы.

Кампаноўка матэрыялу, лагічна ўпарадкаваная, дакладна паслядоўная, вызначаецца структурнай выразнасцю. Кожнае паведамленне начынаецца з найбольш важкіх аргументаў і адпавядае акадэмічнай схеме: тэзіс-доказ-вынік.

Што да разгляду зместу кнігі, то трэба адзначыць перш за ўсё сэнсавую цэласнасць тэксту, ягоную глыбіню і эмацыянальнасць.

Аўтарка дапаможніка фармулюе пытанні-заданні такім чынам, каб галоўная думка ў логіцы разважанняў вучня была выбрана правільна. Гэта вядзе і да правільнага чытацкага адчування: калі вучань не толькі разумее сутнасць праблемы альбо характару персанажа, але і здольны спачуваць, чула і арганічна існаваць у прапанаваных абставінах.

Матэрыял дапаможніка дае рэальныя магчымасці для цікавага, жывога абмеркавання пытання, у кожным тэксце-выказванні вызначаюцца наперад умовы, якія актывізуюць, а дакладней, спрыяюць актывізацыі ўяўлення, творчай інтэрпрэтацыйнай дзейнасці вучня, у выніку чаго, сам таго не заўважаючы, ён пераўтвараецца ў сааўтара. Адна з такіх умоў — эмацыйнае залучэнне чытача ў рэальную сітуацыю, калі старыя, вядомыя ісціны ўспрымаюцца як новыя, калі раскрываецца здольнасць выказаць думку натхнёна і нават метафарычна яскрава, гэта значыць ствараецца такое поле ўзаемнасці, дзе пануе асаблівы настрой — узыходжанне да інтэлектуальна-ўзнёслых пачуццяў: захаплення, здзіўлення, прыналежнасці, велікадушнасці і г.д. Менавіта эмоцыі вызначаюць вобразнасць мовы, нестандартнасць, свабоду ад штампаў.

Дастаткова цікава, на мой погляд, прадстаўлена тэма "А.С.Пушкін аб прызначэнні паэта і паэзіі" (с.19). Усе складнікі ідэйна-мастацкага даследавання паэтычнага твора (галоўная думка, тэматычная скіраванасць, мастацкія асаблівасці) пададзены ў завершаным гарманічным спалучэнні.

Аўтарская мова — інтанаваная, чуйная. Яе эмацыйнасць — у натуральнасці, шчырасці пачуццяў. Стыль выказвання — камунікатыўны. Увага чытача канцэнтруецца імгненна, і ён з лёгкасцю ідзе за апавядальнікам. Адэкватна ствараецца душэўны водгук, які рупліва трымае і нясе складаныя думкі і перажыванні.

Чытач нават не заўважае, як ён пачынае чуць свой голас! Гэты голас — святло. Ён ідзе з глыбіні душы. Голас — адкрыццё. Мабыць, так і пачынаецца шлях самапазнання, калі эмацыйны ключ у тваіх руках — і вітаю, натхненне!

Гэта — хвіліны такога ўнутранага стану, такога настрою, калі бачыш і чуеш, што схавана за зместам тэксту; ён зрабіўся тваім, і табе ёсць што сказаць праз гэты матэрыял.

Псіхолагі лічаць, што "змест тэксту ёсць тое, што спараджаецца ўнутры і ў працэсе ягонага ўспрымання, чытання, і тлумачэння" (часопіс "Психологическая наука и образование", 1997 г., №1).

Эмацыйным кампанентам у аўтарскім выкладанні з'яўляюцца таксама стасоўна падабраныя фрагменты з мастацкіх твораў, у прыватнасці прапанавана адно з лепшых апавяданняў Івана Буніна "Антонаўскія яблыкі" і надрукаваны ўрывак з яго: "...Помню раннее, свежее, тихое утро... Помню большой, весь золотой, подсохший сад, помню кленовые аллеи, тонкий аромат опавшей листвы и — запах антоновских яблок, запах мёда и осенней свежести. Воздух так чист, точно его совсем нет..." (с.52).

Такім чынам, апавядальная, псіхалагічная, стылёвая манера аўтара-складальніка звяртаецца да ўнутраных пачуццяў чытача, скіравана перш за ўсё на творчае разуменне матэрыялу, а не на завучванне чужых думак. Гэта — той выпадак, калі школьніка вучаць і развіваюць. У такой манеры напісаны ў асноўным усе артыкулы дапаможніка. І, бадай, слушная будзе заўвага, што дзецям, якія здольны чытаць мастацкую літаратуру, прыемна мець пад рукой такі арыгінальны тэкст, які вольны ад усялякіх штампаў і дыхае свежасцю і навізной.

Дапаможнік напісаны мяккім і зграбным стылем. Мова аўтаркі — выразная, захоўвае лексічную разнастайнасць, афарбавана светлым меладычным гучаннем. Тут няма зашмальцаваных фраз пра мову і стыль мастацкіх твораў. Майстэрства таго ці іншага пісьменніка раскрываецца рупліва і запаветна, з любоўю і захапленнем: "Чем так пленяют нас пушкинские строки, посвященные любви? Чистотой и ясностью чувства, поэтичностью духовного мира поэта, силой и глубиной любви, высокой человечностью. Читая, мы чувствуем и сознаём, что человек для другого человека может стать открытием мира, открытием красоты и поэзии..." (с.43).

Аўтарка дапаможніка метадычна і доказна праводзіць думку, што мастацкая літаратура — гэта мастацтва слова. А таму чытач ні на хвіліну не забывае, што прасторавае поле мастацкага тэксту (эпізод, сцэна альбо апавяданне) — гэта не толькі, дапусцім, здарэнне з жыцця літаратурнага героя, гэта яшчэ і эстэтычная лабараторыя, майстэрня мастака слова, куды не адразу і не кожнаму адчыняюцца дзверы. Яны адчыняюцца толькі таму, хто рупліва ставіцца да мастацкай літаратуры, хто шукае сур'ёзных кантактаў з ёй, калі вельмі істотная, як сказаў доктар педагагічных навук Б.Г.Мешчаракоў, — не якасць завучвання, а паўната і глыбіня разумення.

Кніга Т.Ф.Мушынскай — добры, надзейны дарадца і для адоранага вучня, каб дакладней выявіць свае ідэі і меркаванні, і для тых дзяцей, якія проста любяць мастацкую літаратуру, нядрэнна арыентуюцца ў тэксце. Яны могуць вылучаць асноўныя эпізоды і вызначаць іх кампазіцыйна-сэнсавую ролю ў творы, уласную эмацыйна-ацэначную рэакцыю на герояў-персанажаў і іхнія учынкі.

Для такіх вучняў гэты дапаможнік — проста неабходны, таму што ён вучыць не толькі правільна і лагічна будаваць мову, лаканічна і змястоўна выказвацца па асобных літаратурных тэмах, але і аналізаваць твор у шчыльнай злучнасці з эстэтычнымі задачамі, захоўваючы жывую повязь паміж ягонай ідэйнай і мастацкай сутнасцю. У дадатак да ўсяго тэкст дапаможніка мае сігнальныя словы, пазначаныя тлустым шрыфтам.

Дапаможнік з'яўляецца цікавым суразмоўцам і для настаўніка, асабліва для пачаткоўца.

Матэрыялы гэтай кнігі — каштоўныя і карысныя тым, што канкрэтна і грунтоўна спрыяюць выпускніку ў падрыхтоўцы да іспытаў.

Кожны новы дапаможнік, які палягчае працу і вучня, і настаўніка, сустракаецца з вялікай зацікаўленасцю, а ў найбольш удалых выпадках — з глыбокай прыязнасцю і ўдзячнасцю.

Кніга Т.Ф.Мушынскай і ёсць такі дапаможнік.

Элеанора ГАРБУНОВА,
настаўніца сярэдняй школы №50 Мінска.

Сацыяльная дапамога

Бяду адолеем разам

У Партызанскім раёне сталіцы дзейнічае тэрытарыяльны цэнтр сацыяльнага абслугоўвання насельніцтва. У цэнтр звяртаюцца сацыяльна не абароненыя людзі, у тым ліку шматдзетныя сем'і, адзінокія маці, інваліды і адзінокія пенсіянеры. Тут яны могуць атрымаць кваліфікаваную дапамогу псіхолага, юрыста, сацыяльнага педагога. Усе кансультацыі спецыялісты цэнтра праводзяць бясплатна. Пры неабходнасці юрыст і псіхолаг могуць выязджаць на дом, напрыклад, да інвалідаў.

Многія жыхары Партызанскага раёна сапраўды маюць патрэбу ў такой дапамозе. За час існавання цэнтра з рознымі пытаннямі да нас звярнуліся больш за 600 чалавек. Па тэлефоне "Гарачай лініі" з просьбай аб дапамозе пазванілі 315 чалавек.

Са студзеня гэтага года пачала дзейнічаць так званая сістэма адраснай сацыяльнай дапамогі, якая аказваецца асобным сем'ям і адзінокім людзям, якія жывуць у нястачы.

Яшчэ адным накірункам у рабоце цэнтра з'яўляецца дабрачыннасць. Былі праведзены такія святы, як "Сустрэча сяброў" і "Мы гэтай памяці верныя" для ветэранаў Вялікай Айчыннай вайны, "Карусель дзяцінства" для дзяцей-інвалідаў і дзяцей са шматдзетных сем'яў, вечары для салдацкіх маці і ўдоў, прысвечаныя памяці воінаў, што загінулі ў мірны час, і інш. Сярод маламаёмных грамадзян нашага раёна неаднаразова распаўсюджваліся білеты на спектаклі ў мінскія тэатры: рускі драматычны, музычнай камедыі, юнага гледача.

У красавіку гэтага года наш цэнтр арганізаваў велікодны тыдзень міласэрнасці. Дырэктар цэнтра Т.М.Ракавец сумесна з дэпутатам парламента краіны А.В..Красуцкім наведалі ляжачых дома хворых і ўручылі ім велікодныя кулічы. Падчас гутаркі былі закрануты сацыяльна-побытавыя праблемы гэтых людзей, якія потым былі вырашаны.

У рамках тыдня сям'і супрацоўнікі цэнтра правялі шэраг мерапрыемстваў для дзяцей і іх бацькоў. Сярод дзяцей пяці- і шасцігадовага ўзросту быў арганізаваны конкурс малюнкаў на тэму "Мая сям'я". З бацькамі гэтых дзяцей праведзена анкетаванне па выяўленні стылю выхавання, уласцівага той або іншай сям'і. Псіхолаг цэнтра падрыхтаваў метадычныя рэкамендацыі для мам і тат па пытаннях выхавання дзяцей, прадастаўленыя ў распараджэнне педагогаў дзіцячых дашкольных устаноў Партызанскага раёна.

У чэрвені была праведзена дабрачынная акцыя па аказанні сацыяльна-псіхалагічнай падтрымкі інвалідам і ўдзельнікам вайны, якія знаходзяцца на надомным абслугоўванні ў аддзяленні сацыяльнай дапамогі, прымеркаваная да 60-годдзя пачатку Вялікай Айчыннай вайны.

Сёння жыхары раёна, якія прыходзяць у тэрытарыяльны цэнтр сацыяльнай дапамогі, асабліва цёплыя словы гавораць у адрас тых, хто знаходзіць магчымасць дапамагчы ім, падтрымаць як матэрыяльна, так і маральна. Сацыяльныя праблемы — гэта праблемы нашага грамадства, і спраўляцца з імі трэба ўсім разам.

Ірына ВАЛАДЗЬКО,
супрацоўніца Цэнтра сацыяльнага абслугоўвання насельніцтва Мінска.

Кармленне парасят без абмежавання па ўзроставых дозах арганізавана ў групе дагадоўвання агракамбіната "Паўднёвы" Гомельскага раёна, дзе брыгадзірам працуе малады спецыяліст, выпускнік Калінкавіцкага саўгаса-тэхнікума, а цяпер студэнт-завочнік Гродзенскага універсітэта сельскай гаспадаркі Андрэй Аўдзейчык. Такі "шведскі стол" для парасят, калі яны ядуць уволю, ужо даказаў сваю выгаду: у мінулым годзе прыбаўленне ў вазе маладняку за суткі склала па 527 грамаў — лепшы паказчык у вобласці і другі — па краіне.

НА ЗДЫМКУ: брыгадзір Андрэй Аўдзейчык.

Фота Сяргея ХАЛАДЗІЛІНА, БЕЛТА.

Кнігі, якія паступілі ў Рэспубліканскую навукова-педагагічную бібліятэку

573665. Авсиевич М.Т. Семейное воспитание: Учеб.пособие для соц. педагогов/ М.Т.Авсиевич. — Мн.: Веды, 2000. — 99 с.

Цель данного учебного пособия — помощь в организации и проведении занятий и последующего самообразования педагогов. Освещаются проблемы семейного воспитания, раскрываются основные подходы к теории и практике организации работы социального педагога с семьей.

573611. Ананченко К.О. Алгебра учит рассуждать: Пособие для студентов и учителей/ К.О.Ананченко, Н.Г.Миндюк. — Витебск: Витеб. гос; ун-т, 2000. — 112 с.

В пособии изложены основы формирования у учащихся умения проводить рассуждения на алгебраическом материале. В книге имеется ряд задач, позволяющих раскрыть учащимся красоту и изящество математического рассуждения.

572881. Бакулина Г.А. Интеллектуальное развитие младших школьников на уроках русского языка: 3 кл./ Г.А.Бакулина. — М.: гуманит. изд. центр Владос, 2000. — 216 с. — (Б-ка учителя нач. шк.).

Издание содержит как теоретическую часть, так и конкретные поурочные разработки для 3 (по системе 1 — 3) и 4 (по системе 1 — 4) классов. Система обучения направлена на повышение качества устной и письменной речи детей, обеспечивает активное включение школьников в постановку и решение учебных задач.

573732/д. Василевич Л.И. Восьмой урок — 2: Сценарий шк. праздников/ Л.И.Василевич, Н.В.Щербенок. — Мн.: Четыре четверти, 2000. — 132 с. — (В помощь педагогу-организатору).

Сборник — четвертый выпуск серии "В помощь педагогу-организатору". В него вошли сценарии литературно-музыкальных композиций, приуроченных к общенародным праздникам: Рождество, 8 Марта, День Победы, День защитника Отечества, а также праздник Последнего звонка, вечер встречи выпускников и др.

573736/д. Волков Б.С. Детская психология: псих. развитие ребенка до поступления в шк./ Б.С.Волков. Н.В.Волкова; Пед. о-во России. — М., 2000. — 141 с. — (Психология развития).

В учебном пособии рассматриваются особенности психологического развития ребенка от рождения до поступления в школу: младенческий, ранний и дошкольный возраст. Весь материал представлен в виде обобщенных схематических моделей и краткого их описания. Даны контрольные вопросы, задания и задачи, а также словарь терминов.

572761. Воспитание младшего школьника: Пособие для студентов сред. и высш. пед. учеб. заведений, учителей нач. кл. и родителей/ Сост. Л.В.Ковинько. — 4-е изд., стереотип. — М.: Академия, 2000. — 288 с.

Повышение педагогической культуры, развитие инициативы, формирование творческого подхода к воспитанию детей возможно только в тесном союзе школы с семьей. В книге рассматриваются вопросы возрастной психологии, интеллектуального и нравственного развития личности ребенка.

573431. Григорьев А.Д. Становление и развитие социальной работы на Беларуси (X-XX вв.): Моногр./Бел. гос. пед. ун-т. — Мн., 2000. — 218 с.

В издании представлены история становления и развития, основные этапы, проблемы и тенденции социальной работы на территории Беларуси на протяжении десяти веков. Монография является результатом творческого осмысления истории трансформации процесса отечественной социальной работы с позиций сегодняшнего дня.

573637. Изучение уровня воспитания школьника и уровня развития классического коллектива: Авт.-сост. И.Л.Саламатина. — Мн.: Экоперспектива, 2000. — 38 с.

Справочное пособие предлагает ряд материалов, которые помогут классным руководителям в определении уровня воспитанности учеников и осуществлении на основе этого реального руководства самовоспитания и саморазвития своих воспитанников. Рассмотрены критерии ценностных ориентаций учащихся и качеств личности.

573748, 573749. Культура современного урока/ И.В.Бабурова, С.В.Бадмаева, Е.Ф.Баранова и др.; Под ред. Н.Е.Щурковой.- 2-е изд., перераб. — М.: пед. о-во России, 2000. — 112 с.

Книга рассматривает новые четы современного урока. Содержит ряд инновационных методик по организации учебной работы педагога с группой. Иллюстрирует образ современного урока, отвечающего требованиям культуры XXI века.

573643. Куринной Г.Ч. Матматика: Справочник для абитуриентов и студентов: Полн. курс задач и упражнений/ Г.Ч.Куриной. — Харьков; М.: Фолио: АСТ, 2000. — 463 С.

Предлагаемый справочник охватывает все разделы современного вузовского курса по математике. Предназначен для студентов технических институтов, естественно-научных факультетов университетов, а также для абитуриентов и учащихся специализированных лицеев и гимназий.

573271. Кухарчук А.М. Психодиагностика в профессиональном самоопределении учащихся: Пособие для кл.рук., психологов, соц.педагогов общеобразоват. шк./ А.М.Кухарчк, Е.Л.Седова, В.В.Лях. — Мн.: Бел.навука, 2000. — 222 с. — Библиогр.: с.219-22.

Книга содержит прикладные знания по психологии и профориентации. В него включены методики, используемые в профдиагностике, которые позволяют судить об индивидуально-типологических особенностях учащихся, их интересах и склонностях, профессиональной направленности на различных этапах профессионального самоопределения.

573361. Кушнир Н.Я. Детский сад — школа. Проблемы преемственности: Пособие для педагогов дошк. урвеждений/ Н.Я.Кушнир. — МН.: Полымя, 2000. — 150 с. — Библиогр.: с.147-149.

Пособие посвящено методологическим, социально-психологическим, педагогическим аспектам преемственности дошкольного и начального образования. Предложены психодиагностичесие методики определения готовности 6-летних детей к школьному обучению.

573154. Ольшевская Н.В. Роль межпредметных связей русского языка и литературы в воспитании гражданского самосознания старшеклассников на уроках внеклассного чтения/ Н.В.Ольшевская. — Мн., 2000. — 39 с.

Зажечь любовь к знаниям, языку, литературе — главная задача внеклассной работы учителя русского языка и литературы. Путей и возможностей существует множество. Автор издания остановилась на некоторых из них (клубы, тематические кружки, читательская конференция).

572358. Павленко Ю.Г. Физика. Ответы на вопросы: Теория и примеры решения задач: Для абитуриентов и учащихся 11 кл./ Ю.Г.Павленко. — М.: Экзамен, 2000. — 191 с. — Сер.: (Экзамен).

В пособии даются ответы на вопросы, предлагаемые для выпускных экзаменов в школе и вступительных экзаменов в вузах по физике, а также рассмотрены примеры решения типовых задач, знание которых необходимо для успешной сдачи этих экзаменов.

573125, 573126. Петровский Г.Н. Современные образовательные технологии: Основные понятия и обзор/ Г.Н.Петровский; Нац. ин-т образования Респ.Беларусь. — Мн., 2000. — 92 с.

В издании предложен обзор образовательных технологий, активно используемых или проходящих экспериментальную проверку в учебных заведениях республики, а также тех технологий, которые могли бы эффективно использоваться в учебных заведениях.

573583. Савченко Н.Е. Физика в вопросах и задачах: Учеб. пособие для фак. довуз. подгот. вузов/ Н.Е.Савченко. — Мн.: Выш. шк., 2000. — 463 с.

В пособии приведены задачи устного экзамена по физике и несколько вариантов заданий письменного экзамена, предлагавшихся в различных вузах. Проанализированы ошибки, наиболее часто встречающиеся на экзаменах по физике.

573265. Саўко У.П. Развіццё маўлення школьнікаў пры вывучэнні марфалогіі (назоўніка і прыметніка): Дапам. для настаўнікаў/ У.П.Саўко . — Мн.: Беллітфонд, 2000. — 108 с.

У дапаможніку раскрываюцца асноўныя напрамкі работы па развіцці маўлення вучняў на ўроках беларускай мовы. Прыводзіцца метадычная сістэма развіцця маўлення школьнікаў пры вывучэнні марфалогіі.

573414. Современные технологии воспитания/ Авт.-сост. И.Л.Соломатина. — Мн.: Экоперспектива, 2000. — 24 с.

В издании дан обзор категорий педагогических технологий. Раскрыто содержание педагогических операционных воздествий на ребенка в контексте взаимодействия его с окружающим миром.

573105. Системе профессионально-технического образования 60 лет: история, воспоминания, актуальные проблемы/ Редкол.: Глав. ред. А.Х.Шкляр; Респ. ин-т проф. образования. — Мн.: РИПО, 2000. — 485 с. — Библиогр.: с.480-485.

Книга посвящена 60-летию системы профтехобразования. Включает в себя очерки, статьи, воспоминания, в которых освещается исторический путь профтехшколы Беларуси, проблемы развития на современном этапе и прогнозы на будущее.

573411. Сущенко Т.И. Основы внешкольной педагогики: Пособие для кл. рук., педагогов внешк. учреждений/ Т.И.Сущенко. — Мн.: Бел. навука, 2000. — 221 с.

Пособие рассматривает принципы и методы деятельности внешкольных учреждений. Предлагает теоретические разработки общей стратегии внешкольного воспитания, направленного на стимуляцию всестороннего гармонического развития интеллектуально-творческого потенциала педагогов и детей.

572796/д. Троицкий В.Ю. Словесность в школе: Кн. для преподавателей рус. филологии/ В.Ю.Троицкий. — М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2000. — 431 с. — (Б-ка учителя-словесника).

Освещаются насущные вопросы изучения словесности в школе, объясняются некоторые основополагающие понятия, необходимые для успешного восприятия литературы в современных условиях. Раскрывается значение плодотворных традиций и новых подходов в изучении и преподавании русской словесности.

570765. Фесюкова Л.Б. Год перед школой/ Л.Б.Фесюкова; Худож. С.А.Пятковка. — Харьков; М.: Фолио; АСТ, 2000. — 496 с. — (Сер.: Для пап и мам). — Библиогр.: с.491-492.

Увлекательная игровая форма занятий, обилие развивающих и обучающих методик и практических советов, более 2000 игр, тестов, упражнений предназначены для оптимальной организации процесса обучения ребенка при подготовке к школе и сделать его радостным и ненавязчивым.

573334. Чернявская Ю.В. Народная культура и национальные традиции: Пособие для учителей/ Ю.В.Чернявская. — Мн.: Беларусь, 2000. — 199 с. — Библиогр.: с.195-197.

Издание представляет собой опыт междисциплинарного исследования широкого круга проблем, связанных с бытием современных народных культур. Произойдет знакомство с конкретными фактами из жизни народов и культур, используемыми как средство эмоционально-воспитательного общения с читателем.

573612, 573613. Шакура С.Д. Оценка и самооценка при безотметочном обучении: Метод. рекомендации/ С.Д.Шакура; Акад. последиплом. образования. — Мн., 2000. — 19 с. — Библиогр.: с.17-18.

Даны рекомендации по порядку проведения контроля и оценки деятельности учащихся при безотметочном обучении, а также разъяснения по работе с рефлексивным дневником "Мои успехи и достижения" при формировании самооценки у учащихся.

573719, 573720. Щуркова Н.Е. Этика школьной жизни/ Н.Е.Щуркова. — М.: Пед7 о-во России, 2000. — 184 с.: ил.

Издание рассматривает проблему создания в учебно-воспитательном учреждении высокой нравственной атмосферы, систему практической реализации гуманистической идеи Человека как наивысшей ценности, описываются методики работы по формированию высокой этической культуры.

Кампетэнтны суразмоўца

Невялікае падарожжа па музычным Алімпе

Да Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі я падыходзіла з хваляваннем. Галоўная музычная навучальная ўстанова краіны, з якою звязана гэтулькі яркіх імёнаў кампазітараў і выканаўцаў, выклікала асаблівую павагу.

Хто ж сёлета штурмуе гэты музычны Алімп? На якіх спецыяльнасцях рыхтуе акадэмія? Як стаць яе студэнтам?

Пра гэтае я і павяла гутарку з рэктарам акадэміі, галоўным дырыжорам Нацыянальнага акадэмічнага народнага аркестра Беларусі, народным артыстам Беларусі, лаўрэатам Дзяржаўнай прэміі Беларусі, прафесарам **Міхаілам Антонавічам КАЗІНЦОМ.**

— Беларуская дзяржаўная акадэмія музыкі — класічная вышэйшая музычная ўстанова, якая рыхтуе спецыялістаў па ўсіх акадэмічных спецыяльнасцях: "Аркестравыя інструменты", "Фартэпіяна", "Кампазіцыя", "Музыказнаўства", "Дырыжыраванне", "Акадэмічныя спевы", "Класічная харэаграфія", "Беларускія і рускія народныя інструменты". Тут — увесь спектр музычнай адукацыі ў яе класічным выглядзе, — зазначыў М.А.Казінец.

Міхаіл Антонавіч паведаміў, што параўнальна нядаўна ўзніклі дзве новыя кафедры: беларускай музыкі і класічнай харэаграфіі. Апошняя рыхтуе балетмайстраў-харэографаў, рэпетытараў і навуковых супрацоўнікаў у галіне класічнай харэаграфіі.

Усе спецыяльнасці тут — бюджэтныя. "Гэта — дзяржаўная акадэмія", — падкрэсліў М.Казінец.

Сёлета ў Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі разам з яе магілёўскім філіялам — 176 бюджэтных месцаў. Сярод прэтэндэнтаў на іх больш за палову маюць дыпломы з адзнакай, з'яўляюцца лаўрэатамі міжнародных конкурсаў.

Абітурыентам, якія атрымаюць на ўступных экзаменах станоўчыя адзнакі, але не пройдуць па конкурсе, прапануецца платнае навучанне. Конкурс жа тут — у сярэднім два чалавекі на месца, прычым найвышэйшы ён на спецыяльнасці "Фартэпіяна" і "Акадэмічныя спевы" (3-3, 5), найменшы — на "Аркестравыя духавыя інструменты" (1,5-1,8, у залежнасці ад інструмента).

Але ці шмат маладых людзей з сельскай мясцовасці вырашылі звязаць свой лёс з акадэміяй? Колькі іх сярод абітурыентаў?

На жаль, толькі 5-7 працэнтаў. Вось як тлумачыць гэтыя лічбы М.А.Казінец:

— Да нашай акадэміі музыкі чалавек павінен ісці з дзяцінства. Мала скончыць музычную сямігодку, якая дае толькі пачатковую адукацыю. Каб стаць нашым абітурыентам, трэба мець спецыяльную сярэднюю адукацыю — скончыць музычнае вучылішча ці гімназію, каледж. А хіба ў вёсках ёсць умовы для такой адукацыі?

Але няма правіл без выключэнняў. Так, каб вучыцца класічным спевам, патрэбны агульная сярэдняя адукацыя, талент і жаданне. Музычна адораныя людзі да дваццацівасьмігадовага ўзросту могуць паступіць на падрыхтоўчае аддзяленне акадэміі музыкі і пасля двух гадоў заняткаў стаць абітурыентамі гэтай установы. Падрыхтоўчае аддзяленне ёсць і пры кафедры кампазіцыі.

Практыкуецца і мэтавае паступленне ў акадэмію. Па накіраванні абласных упраўленняў культуры штогод дзесяць чалавек становяцца студэнтамі-завочнікамі.

— Гэта, як правіла, людзі, якія ўжо працуюць, але жадаюць павысіць сваю адукацыю, — тлумачыць Міхаіл Антонавіч.

Пяць гадоў стараннай вучобы ў акадэміі — і студэнт становіцца бакалаўрам. Потым, па жаданні і магчымасцях, можна здаваць уступны экзамен у магістратуру і пасля году заняткаў атрымаць дыплом магістра. Але гэта ўжо — паслядыпломная адукацыя...

Ёсць пры акадэміі і аспірантура. Яна рыхтуе даследчыкаў-навукоўцаў. Савет па абароне кандыдацкіх дысертацый пры акадэміі дае магчымасць выпускнікам аспірантуры абараніць свае працы.

Навучанне ў акадэміі музыкі мае свае асаблівасці. Так, на 70 працэнтаў яно індывідуальнае, і толькі 30 працэнтаў заняткаў — лекцыйна-групавыя.

У складзе акадэміі — сектары выканальніцкай і педагагічнай практыкі.

— Нашы выпускнікі могуць працаваць ва ўсёй сферы акадэмічнай класічнай музыкі, — гаворыць рэктар навучальнай установы. — Кожны студэнт набывае некалькі спецыяльнасцей, у тым ліку і педагагічную.

Педагагічная практыка вядзецца на кожнай з дваццаці трох кафедр акадэміі, абараняюцца і адпаведныя дыпломныя работы. Гэта дае магчымасць выпускнікам стаць не толькі выканаўцамі музычных твораў, але і выкладчыкамі ў сярэдніх спецыяльных музычных установах. Выкладаць у вышэйшых навучальных установах маюць права спецыялісты, якія прайшлі навучанне ў магістратуры, аспірантуры.

Але ці задавальняе акадэмія музыкі патрэбы дзяржавы ў высокакваліфікаваных спецыялістах? Пра тое гавораць лічбы: у гэтым годзе акадэмію скончылі 160 чалавек, а размеркаваць трэба было... 240! Вось як прапануе вырашыць праблему забеспячэння краіны спецыялістамі М.А.Казінец:

— У абласных цэнтрах трэба адкрыць філіялы Беларускай акадэміі музыкі ў выглядзе факультэтаў па тыпу магілёўскага ці вышэйшых музычных каледжаў. У Беларусі — 23 сярэднія музычныя ўстановы. Мы маем магчымасць прыняць толькі 20 працэнтаў іхніх выпускнікоў. Колькі таленавітых маладых людзей маглі б павысіць сваю адукацыю, лепей рэалізаваць сябе, каб у абласных цэнтрах існавалі нашы філіялы!

А ці шмат у музычных школах выкладчыкаў з вышэйшай музычнай адукацыяй?

— Іх толькі 30 працэнтаў, — адзначае М.Казінец, — і гэта нонсэнс! У кожнага выкладчыка музычнай школы павінна быць вышэйшая музычная адукацыя! Нашы філіялы ў абласных цэнтрах дапамаглі б і тут палепшыць сітуацыю.

...Акадэмія музыкі славіцца сваімі выхаванцамі. Сярод іх — мноства лаўрэатаў самых прэстыжных міжнародных конкурсаў. Толькі чаму ж, атрымаўшы на радзіме выдатную адукацыю, выпускнікі акадэміі, здараецца, едуць працаваць за мяжу?

— У нас існуе праблема самарэалізацыі таленавітай моладзі, — гаворыць Міхаіл Антонавіч. — А для яе вырашэння неабходны ўмовы. Так, добра было б стварыць на базе нашай акадэміі маладзёжны оперны тэатр, маладзёжны сімфанічны аркестр, кафедру падрыхтоўкі музычных рэжысёраў. На базе абласных драматычных тэатраў варта было б адкрыць музычныя аддзяленні. Тады гэтыя тэатры атрымалі б статус музычна-драматычных, мелі б штаты акадэмічнага аркестра, акадэмічных спевакоў. На сцэне з'яўляліся б оперы, аперэты. Творчая моладзь мела б большую магчымасць рэалізаваць сябе ў мастацтве...

Цікавыя задумкі ў рэктара галоўнай музычнай навучальнай установы краіны. Ім бы ажыццявіцца...

Святлана МІЦКЕВІЧ.

У свеце кніг

Вяртанне Віцебску Шагала

Подлипский А. Васильковые годы Марка Шагала, или Витебск в судьбе художника. — Віцебск, 1997. — 72 с., іл.; Подлипский А.М. Витебские адреса Марка Шагала. — Віцебск, 2000. — 56 с., іл.; Подлипский А.М. Марк Шагал. Основные даты жизни и творчества. — Віцебск, 2000. — 64 с., іл.

Увесь свет ведае пра сувязь Марка Шагала з Віцебскам. Успамінае расійскі драматург В.Розаў: "Яшчэ ў Парыжы ў аддзеле культуры Міністэрства замежных спраў мяне спыталі:

— З кім бы Вы хацелі пабачыцца?

Я назваў тры імені: Марыя Мікалаеўна, удава вялікага пісьменніка Рамэна Ралана, з якой я быў знаёмы і раней, Эжэн Іанэску, аўтар вядомых п'ес абсурду, і Марк Шагал...

— У дачыненні да Шагала крыху складаней, — заўважыла дама задумліва і, вобразна кажучы, пачасала пальчыкам у сваёй спрытна ўкладзенай прычосцы. — Шагал нагэтулькі знакаміты, што бачыць яго жадаюць многія. Патрэбна нагода. Ці не знойдзецца яна ў вас?

І ў мяне адразу мільганула звілістая, калі не сказаць груба, хуліганская думка:

— Можа быць, пану Шагалу будзе прыемна даведацца пра Віцебск? Алёшын нарадзіўся у гэтым горадзе.

Нарадзіўся ці не нарадзіўся Алёшын у Віцебску, я не ведаў, але, як кажуць, слова вылецела.

— О, гэта ўжо ідэя! — усклікнула дама.

Хто не ведае, што для Шагала няма болей роднага горада, як Віцебск, што ён для яго самы вялікі горад на зямлі, што ён малюе яго ўсё жыццё.

— Я паведамлю адказ пана Шагала вечарам, — ужо зусім дзелавіта сказала дама...

...Вечарам мы ведалі пра згоду Шагала прыняць нас".

А Віцебск доўга не хацеў ведаць Шагала. Дакладней — афіцыйны Віцебск. Хіба што кардынальныя змены адбыліся ў апошнія 10-15 гадоў. Ёсць і музей Шагала. Адкрыта мемарыяльная дошка, усталяваны помнікі мастаку. Прайшла і выстаўка работ Шагала ў родным горадзе. Да ўшанавання памяці Шагала, да пашырэння ведаў пра мастака спрычыніліся самыя розныя прадстаўнікі віцебскай грамадскасці. Сёння ўжо смела можна гаварыць пра тое, што Віцебск з'яўляецца і цэнтрам шагалазнаўства на Беларусі.

Адзін з выразных накірункаў гэтай работы — краязнаўчая дзейнасць віцябляніна Аркадзя Міхайлавіча Падліпскага. 5 студзеня 1991 года абласная газета "Віцебскі рабочы" надрукавала артыкул гэтага аўтара "Шагалаўскія мясціны Віцебска". З таго часу і друкуе журналіст і краязнаўца ўсемагчымыя матэрыялы пра повязь вялікага мастака з Віцебскам. У 1993 годзе пабачыла свет першая з кніг А.Падліпскага на гэтую тэму — "Марк Шагал. Асноўныя даты жыцця і творчасці" (у 2000 годзе яна перавыдадзена). А ў 1997 — "Васільковыя гады Марка Шагала, ці Віцебск у лёсе мастака". У 2000 — "Віцебскія адрасы Марка Шагала". Пра шагалазнаўчую трылогію А.Падліпскага і хацелася б павесці размову.

Увогуле краязнаўствам мастацкага накірунку Аркадзь Міхайлавіч займаецца даўно. Яшчэ ў 1990 годзе мінскае выдавецтва "Полымя" выпусціла ў свет работу А.Падліпскага "Здравнёво: здесь жил И.Е.Репин". У 1995 "Полымя" перавыдае гэтую кніжачку (ужо на гэты раз у перакладзе на беларускую мову). Ужо ў даследаванні віцебскага адрэзка жыцця вялікага рускага мастака Іллі Рэпіна аўтар выявіў сябе як уважлівы краязнаўца, які на службу навуцы і гістарычнай памяці імкнецца паставіць кожную дэталь-драбнічку.

Вось і ў шагалаўскіх кнігах А.Падліпскага гэта таксама заўважна. Віцебскія адрасы Шагала краязнаўца пачаў збіраць яшчэ ў сярэдзіне 1980-х. Дзіўна, як лёгка губляецца ўсё ў чалавечай памяці. У 1920 годзе мастак пакідае Віцебск назаўсёды. А ўжо праз нейкія паўвека рэдкі чалавек ведае, дзе быў дом геніяльнага творцы. Чытаем у кнізе "Віцебскія адрасы Марка Шагала": "Летам 1966 года ў Віцебск прыехала творчая група агенцтва друку "Навіны", якая да 80-годдзя з дня нараджэння М.Шагала павінна была зняць дакументальны фільм пра радзіму мастака па замове аднаго з каналаў французскага тэлебачання. Як вялося ў той час, першай справай госці звярнуліся ў абкам партыі. Там не знайшлося ніводнага чалавека, які ведаў бы гэта прозвішча. Адправіліся ў абласны краязнаўчы музей. І тут нічым не змаглі дапамагчы. Праўда, падказалі адрас былой вучаніцы мастака... Тады, у 1966 годзе, Ганна Веніямінаўна і правяла, па сутнасці справы, першую экскурсію па шагалаўскіх мясцінах Віцебска. У ёй, акрамя масквічоў, удзельнічалі яе муж і сын.

Дзякуючы Г.В.Кузняцовай і стала вядома пра бацькоўскі дом мастака на Пакроўскай вуліцы, у якім у ліпені 1997 года адкрыты музей".

Безумоўна, першакрыніцай у вызначэнні адрасоў з'яўляюцца ўспаміны Марка Шагала — "Маё жыццё". Але пасля пэўнай згадкі патрэбна правесці ідэнтыфікацыю. І тут надзвычай неабходны вопыт краязнаўчай работы. Прыкладам, як знайсці месца самага першага шагалаўскага дома ў Віцебску? Было вядома: з Лёзна бацькі мастака пераехалі на адну з бедных віцебскіх ускраін — Пяскавацікі. Знаходзіўся дом адразу за турмой — у самым пачатку Суражскай шашы (цяпер — вуліца Гагарына). 24 чэрвеня 1887 года ў Віцебску адбыўся велізарны пажар. На шчасце, да Пескавацікаў агонь не дайшоў. А.Падліпскі ўзнаўляе тагачасную карціну па газеце "Витебские губернские ведомости".

Другі дом Шагалаў у Віцебску — на Пакроўскай вуліцы. А.Падліпскі досыць падрабязна асвятляе гісторыю самой вуліцы, якая за гады савецкай улады насіла імёны Жана Жарэса, Ф.Э.Дзяржынскага. З 1992 года вуліцы вернута яе гістарычная назва — Пакроўская. "У мяне няма ніводнай карціны, на якой вы не ўбачыце фрагменты маёй Пакроўскай вуліцы. Гэта, можа быць, і недахоп, але зусім не з майго пункту гледжання", — сказаў мастак на адкрыцці сваёй выстаўкі ў Траццякоўскай галерэі летам 1973 года.

"Віцебскія адрасы Марка Шагала" — багата ілюстраванае выданне. Ёсць тут і план-схема двара дома Шагала на Пакроўскай вуліцы, і дарэвалюцыйная паштоўка з выявай дома Ю.Пэна, і шэраг іншых дарэвалюцыйных здымкаў. Падае аўтар і сучасныя здымкі тых альбо іншых мясцін, звязаных з мастаком. "Віцебскімі адрасамі..." А.Падліпскі паказвае ўзор краязнаўцам іншых гарадоў, паселішчаў. Пры ўсёй шматграннасці коласазнаўства, купалазнаўства беларускія краязнаўцы так і не зрабілі даведнікаў кшталту "Коласаўскія адрасы Мінска", "Купалаўскія адрасы Мінска". Маглі б з'явіцца ўжо і кнігі "Літаратурна-мастацкія адрасы Слуцка" ці "Літаратурна-мастацкія адрасы Навагрудка".

"Васільковыя гады Марка Шагала, альбо Віцебск у лёсе мастака" — фактычна кніга, якую можна лічыць манаграфіяй пра першы перыяд жыцця вялікага мастака. Надзвычай уважлівы аўтар да радаводнага дрэва М.Шагала. "Род Марка Шагала па бацькоўскай лініі паходзіць з беларускага мястэчка Слуцк, — піша А.Падліпскі. — Яго далёкі прашчур Хаім Сегал у пачатку XVIII стагоддзя (каля 1710 г.) размаляваў дзве драўляныя сінагогі ў Капылі і Магілёве. Затым Сегалы пераехалі ў Лёзна, невялікае мястэчка ў 35 вярстах ад Віцебска па дарозе на Смаленск." І далей: "Дзед мастака па матчынай лініі Мендэль Чарнін, "паважаны старац з доўгай чорнай барадой", быў гандляром мясам і часта раз'язджаў па навакольных паселішчах, скупляў скаціну ў знаёмых сялян".

Досыць часта А.Падліпскі робіць адступленні ад галоўнай тэмы, дае, прыкладам, гістарычную даведку пра прысутнасць яўрэяў у Віцебску. Цікава даведацца, што ўраджэнцам Віцебска з'яўляецца заснавальнік знакамітай сям'і банкіраў і мецэнатаў барон Еўзель Гінцбург. З Віцебска — і вядомая піяністка Фрыда Тэйтэльбаум-Левінсон (між іншым, вучаніца А.Рубінштэйна). Выкладчыкам жаночай Марыінскай гімназіі з'яўляўся дзед Самуіла Маршака — рабін Б.Гітэльсон.

Асобнае месца займаюць у кнізе старонкі, прысвечаныя знаёмству Шагала з Бэлай (Бертай) Розенфельд, віцебскаму перыяду іх узаемаадносін. Асвятляючы тое альбо іншае пытанне, А.Падліпскі паказвае сувязь людзей ці мясцін з творчасцю мастака, што робіць краязнаўчае даследаванне, безумоўна, цікавым з мастацтвазнаўчага пункту гледжання. Аўтар падкрэслівае сувязь пэўных карцін, малюнкаў з тымі альбо іншымі падзеямі і асобамі. Дзякуючы гэтаму прыадчыняецца свет мастака, становіцца зразумелым характар яго мастакоўскага мыслення, творчых рашэнняў.

А.Падліпскі надзвычай уважлівы да таго часу, калі М.Шагал прыехаў у Віцебск восенню 1918 года ў ролі ўпаўнаважанага па справах мастацтва Віцебскай губерні. Аўтар кнігі расказвае пра многія перыпетыі, канфлікты, якія ў выніку прымусілі мастака пакінуць любімы горад. Праўда, на наш суб'ектыўны погляд, мог бы краязнаўца болей падрабязна выпісаць партрэты, характарыстыкі калег Шагала — як яго памагатых-паплечнікаў, так і праціўнікаў.

Апошняя з кніг А.Падліпскага пра М.Шагала па часе выдання — другое выданне жыццяпісу, творчага летапісу "Марк Шагал". Канешне ж храналагічна кніга выходзіць за віцебскую прастору. Да кожнай даты ў якасці ілюстрацый краязнаўца падае цытаты з успамінаў Шагала, з публікацый самых розных аўтараў. Шкада, што да дадзенага даследавання аўтар не падае бібліяграфію. Шкада, што адсутнічаюць паказальнікі — імянны і геаграфічны. У спісе падзей А.Падліпскі ўлічвае кожную з кніг пра Шагала, кожнае з выданняў самога Шагала. Улічаны факты выдання філатэлістычнай прадукцыі ў гонар мастака (але толькі аднойчы прадстаўлена яна ілюстрацыйна — беларускі паштовы блок). Даведнік карысны і тым, што падказвае (найперш мастацтвазнаўцам) велізарныя абсягі літаратуры пра вялікага віцебскага мастака.

Шагалазнаўчая трылогія Аркадзя Падліпскага — плён шматгадовай руплівасці краязнаўца, даследчыка. Шкада, што кнігі гэтыя выдадзены толькі ў Віцебску, хаця пераважна — і неблагімі, як па сённяшнім часе, тыражамі. Няма ніякіх сумненняў, што кніга паляцела б у свет, нагадаўшы ўсім, хто ведае Шагала, хто знаёмы з гэтай мастацкай планетай: Марк Шагал — з Беларусі, з Віцебска.

Алесь КАРЛЮКЕВІЧ.

Моладзь і час

Дыск-жакеі з пасведчаннем

Здавалася б, што можа быць агульнага паміж "Боінгам" у момант узлёту і звычайнай дыскатэкай? Аказваецца — узровень шуму, які ўздзейнічае на барабанныя перапонкі чалавека. На танцпляцоўцы можна пачуць партнёра, толькі крычучы адзін аднаму ў вуха, і ўрон здароўю тут — значна вышэйшы, чым мяркуюць многія.

Згодна з данымі апошніх даследаванняў, у Германіі на розныя слыхавыя расстройствы пакутуе чвэрць маладых немцаў ва ўзросце ад 14 да 24 гадоў. Гэта — вынік частых паходаў на дыскатэкі, дзе ўзровень шуму дасягаў 100 дэцыбел, што на 10 дэцыбел перавышае гранічна дапушчальны, з медыцынскага пункту гледжання, узровень. Для параўнання: рух транспарту па ажыўленай вуліцы стварае шум у 65 дэцыбел, будаўнічыя работы — 85 дэцыбел. А папулярны ў маладзёжным асяродку прайгравальнік з навушнікамі дае нагрузку на барабанныя перапонкі ўжо ў 100 дэцыбел, што можна параўнаць з ровам рэактыўнага самалёта падчас узлёту. Пры гэтым у прамысловасці абавязковая засцярога слыху рабочых прадугледжана ўжо пры шуме ў 90 дэцыбел. 85 дэцыбел чалавек можа адносна лёгка пераносіць не больш як тры гадзіны на тыдзень.

На жаль, упэўненасць сталых наведвальнікаў дыскатэк у тым, што да гучнай музыкі можна прызвычаіцца — падманлівая: негатыўныя наступствы пачнуць праяўляцца толькі праз 10-20 гадоў, і яшчэ да пенсійнага ўзросту заўзяты дыскаман асуджаны да карыстання слыхавым апаратам. Таму эксперты патрабуюць неадкладна знізіць гучнасць музыкі ў нямецкіх дыскатэках да адносна бяспечнага ўзроўню — 96 дэцыбел. Падобны эксперымент будзе праводзіцца на працягу бліжэйшых шасці месяцаў у гарадскіх дыскатэках Дрэздэна, а потым яго плануецца пашырыць і на іншыя рэгіёны Германіі.

Аднак у ФРГ налічваецца больш за 3,5 тысячы дыскатэк, і пастаянна кантраляваць узровень шуму ў кожнай з іх наўрад ці магчыма. Таму ў якасці адной з мер прапануецца ўвесці своеасаблівае "вадзіцельскае пасведчанне" для дыск-жакеяў і ўладальнікаў дыскатэк: яны павінны прайсці курс навучання, атрымаўшы веды пра тую пагрозу, якую ўяўляе сабой занадта гучная музыка.

Падрыхтаваў Ігар КАНДРАЛЬ.

З блаславення мітрапаліта

Вялікае свята адбылося нядаўна ў вёсцы Возера Уздзенскага раёна. Да вернікаў храма Пятра і Паўла (храм быў пабудаваны ў XIX стагоддзі графам Чапскім у гонар гэтых святых) па запрашэнні настаяцеля прыехаў мітрапаліт Мінскі і Слуцкі, Патрыяршы экзарх Беларусі Філарэт са святарамі і прыняў удзел у літургіі. Ён звярнуўся з пропаведдзю да ўсіх, хто сабраўся, і блаславіў кожнага іконкай з выявай Багародзіцы. Мітрапаліт адзначыў работу настаяцеля храма айца Віктара дыпломам і граматамі — кіраўнікоў мясцовых гаспадарак, звычайных жыхароў, якія рабілі свае ахвяраванні на царкву і дапамагалі ў яе рамонце.

Побач з храмам Пятра і Паўла нядаўна ўзведзены будынак пад нядзельную школу, якую стварае айцец Віктар. Мітрапаліт Філарэт асвяціў гэтае збудаванне, а таксама наведаў дзяцей, якія займаюцца ў гуртку фларыстыкі.

Гурток працуе пры сельскім Доме культуры, і кіруе ім Н.С.Тарасевіч, выхавальніца Азерскага дзіцячага сада. Патрыяршы экзарх высока ацаніў мастацкі густ дзіцячых работ і выказаў спадзяванне, што святло прыгажосці зробіць дабратворны ўплыў на дзіцячыя душы.

Наталля ВАЙЦЯХОВІЧ,
настаўніца-пенсіянерка.

Калабок збег!

Маладзёжны клуб

Вясёлы аловак Марыны Гарэлавай

Спорт

Наперадзе — сусветная універсіяда

Нядаўна ў Алімпійскім спартыўным комплексе Міністэрства спорту і турызму адбыліся фінальныя спаборніцтвы па грэка-рымскай барацьбе ў праграме студэнцкіх гульняў. Яны праведзены Рэспубліканскім цэнтрам фізічнага выхавання і спорту навучэнцаў і студэнтаў Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь сумесна з Міжінстытуцкай кафедрай спартыўнага ўдасканалення, якую ўзначальвае віцэпрэзідэнт Нацыянальнага алімпійскага камітэта краіны, трохразовы алімпійскі чэмпіён, сяміразовы чэмпіён свету, заслужаны трэнер СССР майстар спорту СССР, прафесар А.В.Мядзведзь.

У спаборніцтвах удзельнічалі 15 каманд, у складзе якіх было 109 чалавек. 28 з іх з'яўляюцца майстрамі спорту міжнароднага класа, што, безумоўна, сведчыць пра высокі ўзровень гэтага мерапрыемства. Мацнейшымі ў сваіх вагавых катэгорыях сталі Уладзімір Уласаў, Аляксандр Пракаповіч, Максім Усаў, Віталь Жук, Алег Міхаловіч, Дзмітрый Круглік, Аляксандр Мінчук, Аляксей Філістовіч з Гродзенскага і Беларускага дзяржуніверсітэтаў, Беларускай акадэміі фізічнай культуры.

У выніку напружанай барацьбы ў камандным першынстве па гэтым відзе спорту прызавыя месцы ў першай групе занялі Беларуская акадэмія фізічнай культуры, Гродзенскі і Гомельскі дзяржуніверсітэты, у другой — Белдзяржуніверсітэт, Беларуская дзяржаўная політэхнічная акадэмія і Беларускі дзяржаўны універсітэт інфарматыкі і радыёэлектронікі, а ў трэцяй — медыцынскі і тэхналагічны універсітэты, а таксама акадэмія ветэрынарнай медыцыны (усе — у Віцебску).

Гэтыя спаборніцтвы з'явіліся своеасаблівым этапам падрыхтоўкі і адбору ў члены зборнай каманды ВНУ рэспублікі, якая прыме ўдзел у сусветных універсіядах і чэмпіянатах свету сярод студэнтаў. Варта адзначыць, што ў ёй цяпер адбываецца змена пакаленняў, і 70-80 працэнтаў яе складу — тыя, хто прымае ўдзел у спаборніцтвах.

Наталля РАМАНКЕВІЧ,
студэнтка IV курса факультэта беларускай філалогіі і культуры БДПУ імя М.Танка.

"Я і маё здароўе"

У беларускай гімназіі, якая створана 9 год назад на базе сярэдняй школы № 30 Магілёва, шмат робіцца па фарміраванні здаровага ладу жыцця сродкамі фізічнай культуры. Так, ужо трэці год запар каманда юнармейцаў гэтай навучальнай установы з'яўляецца пераможцай раённага і гарадскога конкурсаў дапрызыўнай моладзі.

Штогод у лістападзе-снежні праходзяць прадметныя алімпіяды. У мінулым годзе сумесна з раённым камітэтам Беларускага саюза моладзі з 17 па 21 лістапада праведзена алімпіяда дзесяцікласнікаў па фізічнай культуры, дзе кожны яе ўдзельнік мог праявіць сябе ў адным з сямі практыкаванняў або ў чатырох відах спорту. Пытанні аховы здароўя і спартыўнага ўдасканалення знаходзяць сваё адлюстраванне ў класнай і пазакласнай дзейнасці, санітарна-гігіенічнай рабоце, медабслугоўванні і аздараўленні вучняў. І гэта прыносіць пэўны плён: навучэнцы гімназіі ў 1999 годзе занялі 15 першых месц у камандных спаборніцтвах і турнірах па розных відах спорту, а ў 2000 годзе сталі пераможцамі ў вобласці па лёгкаатлетычнаму кросу. Штогод вучні гімназіі прымаюць удзел у рэспубліканскіх спаборніцтвах па пажарна-прыкладных відах спорту.

Умацаванне здароўя падрастаючага пакалення — важнейшы прыярытэт у рабоце любой навучальнай установы. Таму адміністрацыя і педкалектыў у сваёй непасрэднай дзейнасці кіруюцца палажэннямі праграмы "Я і маё здароўе". Яны робяць усё магчымае для паспяховай рэалізацыі яе зыходзячы з пяці асноўных накірункаў па фарміраванні здаровага ладу жыцця і экалагічнай культуры. У іх ліку: "Сувязь чалавека з грамадствам", "Выхаванне гігіенічных навыкаў і звычак", "Разуменне значнасці фізічнай культуры, спорту і турызму", "Еднасць з прыродай", "Прывіццё вучням навыкаў і уменняў бяспечных і адказных паводзін".

Штогод у школе праводзяцца тэматычныя тыдні "За здаровы лад жыцця", "Прафілактыка СНІДу", "Дні здароўя, спорту і турызму". У цэнтры ўвагі — лекторыі для вучняў і бацькоў, групавыя і індывідуальныя кансультацыі, якія праводзяць псіхолагі, сацыяльныя педагогі, конкурсы, віктарыны, экскурсіі, заняткі ў групах, секцыях клубаў.

Гімназія славіцца сваімі спартыўнымі дасягненнямі. Дзякуючы стараннасці, упартасці і настойлівасці вучняў і настаўнікаў фізічнай культуры каманда гімназіі па пажарна-прыкладным спорце, напрыклад, заняла трэцяе месца ў абласных спаборніцтвах. Штогод юныя спартсмены займаюць прызавыя месцы ў раённых і гарадскіх спартакіядах школьнікаў і тры гады запар утрымліваюць першынство ў раённых і гарадскіх конкурсах "Юнармеец".

Пётр ШУБЯНОК.

Галоўны рэдактар Аляксандр Гайдук

ЗАСНАВАЛЬНІК — МІНІСТЭРСТВА АДУКАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Рэгістрацыйны нумар 197.

НАШ АДРАС: 220034, МІНСК, ВУЛІЦА ЗАХАРАВА, 42.
Тэлефоны: прыёмнай рэдактара — 36-91-42; намеснікаў галоўнага рэдактара — 36-40-63; бухгалтэрыі — 36-53-22; рэкламы — 36-40-63; аддзелаў: школ — 36-43-62; праблем выхавання, навукі — 36-43-71, 36-90-63; інфармацыі — 36-41-55; ВНУ і тэхнікумаў — 36-44-25; прафтэхадукацыі, псіхалогіі і сацыяльных праблем — 36-44-25; культуры — 36-41-55.

Аўтары допісаў у рэдакцыю паведамляюць прозвішча, поўнасцю імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім выдадзены пашпарт), асноўнае месца работы (вучобы) і адрас, нясуць адказнасць за дакладнасць фактаў і іншай інфармацыі.

Пісьмы, рукапісы, фотаздымкі і малюнкі не рэцэнзуюцца і не вяртаюцца.

Аб'явы могуць друкавацца не толькі на дзяржаўнай, але і на замежных мовах.

Меркаванне аўтараў публікацый не абавязкова адлюстроўвае пункт гледжання рэдакцыі.

Адказны дзяжурны Ірына КУЛІКОЎСКІХ.

Рэспубліканскае унітарнае прадпрыемства друкарня выдавецтва "Беларускі Дом друку", 220041, Мінск, праспект Ф.Скарыны, 79.
Аб'ём — два друкаваныя аркушы. Спосаб друку — афсетны. Фармат А2. Індэкс 63867.
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 Замова №4124
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
Падпісана да друку 23.7.2001 г. у 18.10
Наклад 30.000 паасобнікаў.